

TÜRK TARİH KURUMU GENEL KURUL T O P L A N T I S I

Türk Tarih Kurumu'nun 1971 yılı olağan Genel Kurul toplantısı 14 Nisan 1971 Çarşamba günü saat 10,30'da Ankara'da Kurum Merkezinde yapıldı. Üyeler saat 9,30'da Atatürk'ün Anıtkabirini ziyaret ederek bir çelenk koydular ve saygı duruşunda bulundular. Kurum Başkanı Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu şeref defterine, üyelerce de imzalanan şu satırları yazdı:

"Büyük Atatürk!

"Önemli eserlerinden biri olan Türk Tarih Kurumu'nun 40. kuruluş yıldönümünde bizler, Türk Tarih Kurumu Üyeleri, manevî huzurunda saygı ve şükranlarımızla eğilmeye geldik."

Üyeler daha sonra devrim şehitlerini de ziyaret ederek rahmetli Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in mezarına bir buket koydular.

Kurum Merkezine dönen üyeler saat 10,30'da Genel Kurul toplantısına katıldılar. Geçen yıl Kurumun aslı, şeref ve muhabir üyeliklerine seçilen üyelere Türkiye'de olanlar da bu toplantıda bulunuyorlardı.

Başkan çoğunluğun olduğunu söyleyerek şu kısa konuşma ile oturumu açtı:

"Sayın Arkadaşlar!

"Genel Kurul toplantısını açıyorum. Hepinizi saygı ve sevgilerle selâmlıyorum. Aramızdan ebediyen ayrılan muhabir üyelerimizden rahmetli Çağatay Uluçay ve Halim Baki Kunter'in hatıralarını anmak üzere bir dakikalık saygı duruşunda bulunacağız."

Geçen yıl aramıza katılmış bulunan asıl, şeref ve muhabir üyelerimizin beratları kendilerine sunulacaktır. Geleceğimize göre asıl üyelerimizden Sayın Prof. Dr. Nimet Özgüç'ü Sayın Dr. Bahadır Alkım, Sayın Prof. Dr. Fikret İzzultan'ı, Sayın Prof. Dr. Adnan Erzi, Sayın Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ'ı Sayın Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver ve Sayın Prof. Dr. Tahsin Yazıcı'yı, Sayın Prof. Dr. Şerafettin Turan birer konuşma ile Genel Kurulumuza takdim edecekler ve bu asıl üye arkadaşlarımız da kısa birer konuşma yapacaklardır. Müteakiben bu üyelerimiz and içecekler ve kendilerine diplomaları sunulacaktır. Daha sonra toplantımızda bulunan Sayın Şeref ve Muhabir Üyelerimizin diplomaları kendilerine takdim edilecektir."

Sayın Arkadaşlarım, okunacak olan 1970 yılı yönetim kurulları çalışma raporlarında faaliyetlerimiz hakkında bilgi verilmiştir. Geçen 1970 Eylül'ünde toplanmış olan VII. Türk Tarih Kongresinin tebliğler kitabı baskıdadır. Yönetim Kurulumuz Malazgirt Zaferinin 900. yıldönümü dolayısıyla yayınlamaya başladığı eserler yanında Ekim 1971 tarihinde Kurum Merkezinde bir Selçuk Semineri düzenlemeye karar vermiştir. Seminerin ağırlık merkezini Selçuklu uygarlığını belirten konular teşkil etmesi dileğimizle bu alanda tanınmış üyelerimize ve ilgili bilim adamlarımıza birer mektupla müracaat edilmiştir. Cevaplar peyderpey gelmektedir."

Diploma törenimize başlamak üzere sözlerimi bitirirken Sayın arkadaşlarımızı Yönetim Kurulu ve şahsım adına tekrar saygularıyla selâmlıyorum”.

Geçen yıl Eskiçağ Kolundan asıl üyeliğe seçilmiş olan Prof. Dr. Nimet Özgüç'ü Eskiçağ Kolundan Prof. Dr. Bahadır Alkım Genel Kurul'a takdim edecekti. Mazereti dolayısıyla Genel Kurul'da bulunamayan Prof. Dr. Bahadır Alkım'ın sunuş bildirisini Eskiçağ Kolundan Ord. Prof. Dr. Sedat Alp okudu.

Yine geçen yıl Ortaçağ Kolundan asıl üyeliklere seçilen Prof. Dr. Fikret Işıltan'ı Prof. Dr. Adnan Erzi, Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ'ı Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, Prof. Dr. Tahsin Yazıcı'yı da Prof. Dr. Şerafettin Turan birer sunuş bildirisini ile Genel Kurul'a takdim ettiler. Daha sonra, Prof. Dr. Nimet Özgüç, Prof. Dr. Fikret Işıltan, Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ ve Prof. Dr. Tahsin Yazıcı kısa bildirilerini Genel Kurul'a sundular. Gerek sunuş bildirilerini, gerekse yeni üyelerin bildirilerini Belleten'in gelecek sayılarında yayınlayacağız.

Bundan sonra Kurumun en yaşlı iki üyesinden Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Ord. Prof. Hikmet Bayur, asıl, şeref ve muhabir üyelerin diplomalarını verdiler. Bu toplantıda diplomalarını alan şeref ve muhabir üyelerimiz şunlardı: Şeref Üyesi Prof. Dr. Lazslo Rasonyi, muhabir üyelerden Prof. Dr. Jale İnan, Prof. Dr. Seniha Tunakan, Prof. Dr. Ali Sevim, Prof. Dr. Cengiz Orhonlu, Doçent Dr. Muzaffer Arıkan, Doç. Dr. Nejat Göyünç, Doçent Dr. Nejat Kaymaz, Doçent Dr. Yaşar Yücel. Yeni şeref üyelerimizden Prof. Dr. Wolfram Eberhard California Üniversitesinde, Prof. Dr. Gyúla Moravcsik Macar Bilimler Akademisinde, muhabir üyelerimizden Prof. Dr. Kenan Erim de New York Üniversitesinde görevli bulduklarından diplomaları kendilerine münasip bir vasıta ile buldukları memleketlerde verilecektir.

Bundan sonra gündemin 6'ncı maddesine geçilerek Genel Kurulu idare etmek üzere Başkanlığa Ord. Prof. Enver Ziya Karal, İkinci Başkanlığa Bayan Fakihe Öymen, Yazmanlıklara da Prof. Dr. Fikret Işıltan ve Prof. Dr. Tahsin Yazıcı seçildiler.

Başkan Ord. Prof. Enver Ziya Karal ve Başkanlık divanı yerlerini aldılar.

Genel Müdür Uluğ İğdemir daha önce basılarak üyelere dağıtılmış olan Yönetim, Basımevi Yönetim ve Denetleme Kurullarınının 1970 çalışma yılına ait raporlarını okudu. Başkan rapor hakkında konuşmak isteyenler olup olmadığını sordu. Söz alan olmadığından raporlar oya kondu. Her üç rapor kabul edilerek 1970 işlemlerinden dolayı Yönetim, Basımevi Yönetim ve Denetleme Kurulları oybirliği ile aklandılar.

Gündemin 8'inci maddesine geçilerek 1971 bütçe tasarısını incelemek üzere Bayan Fakihe Öymen, Prof. Dr. Adnan Erzi ve Prof. Dr. Münir Aktepe Bütçe Yar Kuruluna seçildiler. Daha sonra gündemin 9, 10, 11, 12 ve 13'üncü maddelerinde yer alan çeşitli Kurulların seçimine geçildi. Gizli oyla yapılan Yönetim Kurulu seçimini Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, Prof. Dr. Âfet İnan, Prof Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Ord. Prof. Dr. Sedat Alp, Prof. Dr. Tahsin Özgüç, Ord. Prof. Enver Ziya Karal ve Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal kazandılar. Yedek üyeliklere de Prof. Dr. Cemal Tukin, Prof. Dr. Münir Aktepe ve Prof. Dr. Afif Erzen getirildiler.

Açık oyla yapılan Denetleme Kurulu seçiminde Bayan Fakihe Öymen, Prof. Dr. Münir Aktepe ve Prof. Dr. Fikret Işıltan çoğunluğu alarak Denetleme Kuruluna seçildiler. Öteki seçimlerin sonuçları da şöyle oldu:

Haysiyet Divanına Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, Ord. Prof. Hikmet Bayur, Tahsin Öz, Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver; Basımevi Yönetim Kuruluna Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, Dr. Hâmit Koşay, Prof. Dr. Adnan Erzi, Kitaplık Komisyonuna Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı, Dr. Hâmit Koşay ve Prof. Dr. Adnan Erzi oybirliği ile seçildiler.

Vakit geçmiş olduğundan öğleden sonra saat 16'da toplanılmak üzere oturuma son verildi.

Saat 16'da oturumu Başkan Ord. Prof. Enver Ziya Karal açtı.

Macar asıllı olup şimdi Amerika'nın Princeton şehrinde "Institute for Advanced Study" de emeritus Prof. olarak çalışan Dr. Andreas Alföldi'nin Türk tarihiyle tarih bilimine yaptığı büyük hizmetlerinden dolayı Kurumumuzun şeref üyeliğine Eskiçağ Kolunca aday seçildiğine dair Eskiçağ Kolu'nun yazısı okundu:

Gizli oyla yapılan seçim sonunda Prof. Dr. A. Alföldi mevcut bulunan 28 üyenin oybirliği ile Türk Tarih Kurumu Şeref Üyeliğine seçildi.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik bölümü doçentlerinden Dr. Berin Yurdadoğ'un Kurumumuz Muhabir üyeliğine Yeniçağ Kolunca aday seçildiğine dair Yeniçağ Kolundan gelen yazı okundu: Gizli oyla yapılan seçim sonunda Berin Yurdadoğ 22 oyla Türk Tarih Kurumunun Muhabir Üyeliğine seçildi.

Gündemin 15'inci maddesine geçilerek bütçe Yar Kurulunca incelenen Kurumun 1971 bütçesi hakkındaki Yar Kurul raporunu okundu: Rapor üzerinde söz alan olmadıktan sonra 1971 bütçesi 5.617.750 lira gelir ve 5.603.901 lira gider olarak oybirliği ile onaylandı.

Gündemin 16'ncı maddesine geçildi ve Yönetim Kurulu ile Kollardan gelen önerilerin görüşülmesine başlanarak şunlara karar verildi:

1 — Cumhuriyet Halk Partisi ile Türk Tarih ve Dil Kurumları arasında Atatürk'ün vasiyeti konusunda çıkan anlaşmazlığın Kurumlar lehine sonuçlanması dolayısıyla Cumhuriyet Halk Partisinin ödemesi gereken Mahkeme harcı, Avukatlık ücreti ve bloke edilen paraların faizlerinin tahsili hususunda hukukî teamüllere göre işlem yapılması.

2 — Avukatımız Bay Tahir Sebük'ün Kurum Başkanlığına bu davanın sonucu hakkında verdiği rapor okundu, davanın takibi ve sonuçlandırılması için gösterdiği başarıdan dolayı avukat Bay Tahir Sebük'e Genel Kurul adına teşekkür edilmesi.

3 — Kültür mübadelesi programları içinde sosyalist ülkelere bilim adamları gönderilmesi konusunda Dışişleri Bakanlığının yazısı okundu: Bu yıl üyelerimizden Prof. Dr. Semavi Eyice'nin Bulgaristan ve Romanya'ya gönderilerek buradaki Türk eserlerini inceleme imkânının sağlanması.

4 — Kongrelere ve inceleme için yurt dışına gönderileceklerin uyması gereken esaslara bunların ne suretle denetleneceği hususlarının Yönetim Kurulunca görüşülerek saptanacak kuralların gelecek Genel Kurul'a getirilmesi.

5 — Macar Üniversiteleriyle Macaristan Tarihi Bilimler Enstitüsünün çalışmalarını yakından görmek, Macar Bilim adamlarıyla tanışmak amacıyla Kurumumuz üyelerinden dört kişinin ve ayrıca Genelsekreter Ord. Prof. Dr. Sedat Alp'in Macar Tarihi Kurumunun davetlisi olarak Macaristan'a davet edildiği Yönetim Kurulunca Kollara bildirilmiş ve Kollarca seçim yapılmış ise de davetli sayısı sınırlı olduğundan adaylar arasında tekrar gizli oyla seçim yapılarak Prof. Dr. Semavi Eyice, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ ve Prof. Dr. Halil Demircioğlu'nun ve Ord. Prof. Dr. Sedat Alp'in yol paraları Kurumca ödenmek suretiyle Macaristan'a gönderilmesi.

6 — İnebahtı Savaşının 400 üncü yıldönümü dolayısıyla 1-7 Ekim 1971 tarihleri arasında İspanya'nın Barselona şehrinde yapılacak törenlere katılmamız ve bir bilim adamımız tarafından Savaş hakkında burada bir konferans verilmesi hakkında Dışişleri Bakanlığından gelen teklif üzerine dört kişilik bir Heyetin gönderilmesi Yeniçağ Kolunca önerilmiş ise de yapılan konuşmalardan sonra her türlü istismara müsait olan böyle bir törene Yurdumuzun katılmasında fayda yerine zarar olabileceği.

7 — Uluslararası Tarihî Bilimler Kurumunun Türkiye Milli Komitesine Yeniçağ Kolunca aday gösterilen Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal ve Prof. Tayyib Gökbilgin'den başka Eskiçağ Kolundan Prof. Dr. Afif Erzen'le Ortaçağ Kolundan Prof. Dr. Fikret İşıltan'ın seçilmesi.

8 — Bu yıl çeşitli ülkelerde toplanacak olan kongrelere adları aşağıda yazılı üyelerin katılması: Bükreş'te 6-12 Eylül tarihleri arasında toplanacak olan XIV. Uluslararası Bizans Etüdlüleri Kongresi'ne, Eskiçağ Kolundan Ord. Prof. Dr. Arif Müfid Mansel, Prof. Dr. Halil Demircioğlu, Ortaçağ Kolundan Prof. Dr. Semavi Eyice, Yeniçağ Kolundan Prof. Tayyib Gökbilgin; 9-11 Eylül 1971 tarihleri arasında Belgrad'da toplanacak olan Uluslararası VIII. Prehistorik ve Protohistorik Bilimler Kongresi'ne Eskiçağ Kolundan Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, Dr. Hâmit Koşay; Haziran 1971'de Paris'te toplanacak olan Uluslararası Assirioloji Kongresi'ne Eskiçağ Kolundan Ord. Prof. Dr. Sedat Alp; 22-28 Ağustos 1971 tarihleri arasında Macaristan'ın Ziget Şehrinde toplanacak olan Altaistik Kongresi'ne Eskiçağ kolundan Dr. Hâmit Koşay, Yeniçağ Kolundan Prof. Dr. Tayyib Gökbilgin.

9 — Üyelerimizden Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'in Viyana'da yaptığı tarihî araştırmalara ait masrafın ödenmesi.

10 — Üyelerimizden Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan'ın nezaretinde Asistanları tarafından yapılacak İktisat tarihi araştırmaları için 2500 lira yardım yapılması.

11 — Hindistan Hükûmetinin davetlisi olarak Hindistan'a gidecek olan üyelerimizden Prof. Dr. Adnan Erzi'ye çalışmalarında yardımcı olmak üzere muhabir üyelerimizden Doçent Dr. Yaşar Yücel'in eşlik etmesi ve masrafının Kurumca ödenmesi.

12 — Üyesi bulunduğumuz Uluslararası İkinci Dünya Savaşı Kurumunun Haziran 1971'de Washington'da yapacağı toplantıya bu Kurumda, Kurumumuzu temsil etmekte olan üyelerimizden Ord. Prof. Enver Ziya Karal'ın katılması.

13 — Kurumumuzca çıkarılması kararlaştırılmış olan halk için tarih yayınlarına verilecek te'lif hakkı için bu yayınları yürütmeye memur edilen Ord. Prof. Dr.

Ekrem Akurgal'ın aşağıdaki önerisi onaylandı ve te'lif hakları Yönetmeliğine bu hususta bir fıkra eklenmesi uygun görüldü:

“Halk için çıkarılacak bilimsel ve yüksek tirajlı, ucuz fiatlı eserlere Te'lif Hakları Yönetmeliği gereğince beher 200 kelimelik itibarı sahifesine verilmekte olan te'lif ücretinden başka satış üzerinden % 20 ödenmesine, bu eserlerden Kitapçılara verilen satış iskontosu dışında bir indirim yapılmamasına, ödemelerin yıl sonunda ödenmesine”.

TÜRK TARİH KURUMU YÖNETİM KURULU'NUN 1970 ÇALIŞMA YILI RAPORU

Genel Kurulun Sayın Üyeleri,

Yönetim Kurulumuzun 1970 çalışma yılı raporunu yüce katınıza sunuyoruz:

BÜTÇE DURUMU,

Kurumumuzun 1970 yılı gelir ve giderleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

A. GELİRLER

Bölüm	Gelirlerin Çeşidi	Bütçeye Konan		Sağlanan	
		Lira	K.	Lira	K.
I	Kurum Artırımından	300.000	—	—	—
II	Atatürk vasiyeti geliri	3.750.000	—	3.921.085,68	
III	Üye ödentileri	250	—	290	—
IV	Yayın gelirleri	150.000	—	157.220,15	
V	Basımevi geliri	1.180.000	—	1.181.446,25	
VI	Türlü gelirler	102.500	—	96.293,09	
	TOPLAM	5.482.750	—	5.356.335,17	

B. GİDERLER

Bölüm	Giderlerin Çeşidi	Bütçeye Konan		Harcanan	
		Lira	K.	Lira	K.
I	Görevli giderleri	1.012.580	—	843.039,36	
II	İdarî giderler	195.000	—	244.636,72	
III	Bilimsel giderler	1.445.000	—	1.064.775,18	
IV	Yatırımlar ve yatırımla ilgili giderler	2.526.000	—	1.167.330,81	
V	Yayın zararları	300.001	—	245.758,85	
	TOPLAM	5.478.581	—	3.565.520,92	

Bu tablolarda Kurumumuzun 1970 yılı gelirleri bütçe ile tasarlanan gelirlerden 126.414 lira 83 kuruş eksik görünmekte ise de, bu gerçek bir eksiklik değildir. zira bütçemizde Kurum artırımından 300.000 lira gelir sağlanacağı öngörülmüş, halbuki öteki gelirlerimiz masraflarımıza yettiğinden, Kurum artırımından ödenek alınmamıştır. Bu bölüm dikkate alınmazsa, esas gelirlerimizden bu yıl 173.585 lira 17 kuruş daha fazla gelir sağlandığı anlaşılır.

Giderlerimize gelince: Cumhuriyet Halk Partisiyle aramazda çıkan anlaşmazlık yüzünden dava sonuçlanıncaya kadar masraflarımızı azaltmış olduğumuzdan, giderlerimiz bir hayli eksilmiş ve bütçe ile verilen ödeneklerden 1.913.060 lira 8 kuruş daha az harcama yapılmıştır.

Gerçek gelirlerimizle gerçek giderlerimiz arasında görülen 1.790.814 lira 25 kuruş Kurum artırımına alınmıştır.

1970 sonunda Kurumumuz bina yapımından dolayı Türkiye İş Bankasına olan borcunun tamamını ödemiş bulunmaktadır.

YAYIN İŞLERİ

Bu yıl içinde şu eserlerin basımı bitmiş ve yayınlanmıştır:

1. BERNARD LEWIS (Türkçeye çeviren: METİN KIRATLI): *Modern Türkiye'nin Doğuşu*.
2. *Kanunî Armağanı*.
3. İSMAİL HAKKI UZUNÇARŞILI: *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal* (2. Baskı).
4. ENVER ZİYA KARAL: *Osmanlı Tarihi V. cilt* (3. Baskı).
5. G. JAESCHKE (Türkçeye çeviren: CEMAL KÖPRÜLÜ): *Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*.
6. *Atatürk Konferansları II* (1964-1968).
7. *Atatürk Konferansları III* (1969).
8. İBN-İ KEMAL: *Tevarih-i Âl-i Osman, I. Defter* (Yayınlayan: ŞERAFETTİN TURAN)
9. *Belleten: 133-136*.

Şu eserlerin basımı bitmek üzeredir:

1. TAHSİN ÖZGÜÇ: *M. Ö. Birinci binyılın ilk yarısında Kültepe ve civarı*.
2. E. ALFÖLDI: *Anamur Nekropolü*.
3. İBRAHİM ARTUK: *Kanunî Sultan Süleyman adına basılan sikkeler*.
4. L. S. B. LEAKEY: (Türkçeye çeviren: GÜVEN ARSEBÜK): *İnsanın Ataları*.
5. ARİF MÜFİD MANSEL: *Ege ve Yunan Tarihi* (3. Baskı).
6. ADNAN ERZİ: *Anonim Tevarih-i Âl-i Selçuk*.
7. ALİ SEVİM: *Ravzatülküttap*.
8. FARUK SÜMER - ALİ SEVİM: *İslâm Kaynaklarına göre Malazgirt Savaşı*.

Bu yıl içinde şu eserlerin basımına başlanmıştır:

1. TAHSİN YAZICI: *Menakıb-i Cemalettin Savî*.
2. KUTLU EMRE: *Kültepe Buluntularının Işığında Anadolu Figürinleri ve Kalıpları*.

3. JOSEF MOLNAR: *Macaristan'da Türk Anıtları.*
4. AŞKIDİL AKARCA: *Yunan Arkeolojisinin Ana Çizgileri.*
5. ÇAGATAY ULUÇAY: *Harem II.*
6. DÜNDAR GÜNDAY: *Arşiv Vesikalarında Siyakat Yazısı, Hususiyetleri.*
7. VII. Türk Tarih Kongresi Bildirileri.
8. W. HEYD: (Türkçeye çeviren: ENVER ZİYA KARAL): *Yakın Doğu Ticaret Tarihi, I. cilt.*
9. MAC GOWAN: *Sirem Sancağı Mufassal Tahrir Defteri.*
10. KAZIM ÖZALP: *Millî Mücadele 1919-1922.*

Bunlardan başka Kurumumuzu tanıtan ve kuruluşundan 1969 yılı sonuna kadarki çalışmalarını kapsayan 77 sayfalık "Türk Tarih Kurumu" adı altında bir broşür hazırlanarak gerekli yerlere dağıtılmış, ayrıca VII. Türk Tarih Kongresini yansıtan resimli bir broşür de yayınlanmıştır.

SATIN ALINAN VE BAĞIŞLANAN ESERLER VE ARŞİVLER

1918'de İttihat ve Terakki Partisinin kapanması üzerine kurulan ve İttihat ve Terakki Partisinin yerine geçen Teceddüt Partisi hakkında şimdiye kadar elimizde herhangi bir belge yok gibi idi. Bu partinin yöneticilerinden rahmetli Rahmi Katoğlu ailesinin elinde bulunan, sınırlı sayıda olmakla beraber, önemli bir kısım belgeler 5000 lira bedelle Katoğlu ailesinden satın alınarak Kurum arşivlerine katılmıştır.

Tiyatro Tarihi Yazarı Sayın Metin And, 18.500 lira değerindeki Osmanlı Tarihine ait yabancı dilde yazılmış 9 ciltten ibaret eski bir koleksiyonu Kurumumuz Kitaplığına armağan etmiştir. Sayın Metin And'a huzurunuzda teşekkürlerimizi sunarız.

ULUSLARARASI KONGRELER

Genel Kurulumuzun Mayıs ve Eylül 1970 toplantılarında verdiği kararlara uyularak bu yıl Uluslararası iki kongreye ve Budapeşte Üniversitesi Türkoloji Enstitüsünün 100'üncü yıldönümü törenlerine katılmış bulunmaktayız.

Üyesi bulunduğumuz Uluslararası Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Kurumunun 7-13 Mayıs 1970'te Atina'da toplanan II. Uluslararası Kongresine üyelerimizden Dr. Hâmit Koşay, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Prof. Dr. Halil İnalçık, Prof. Dr. Afif Erzen katıldılar. Dr. Hâmit Koşay ve Prof. Dr. Halil İnalçık Kurumun Merkez Yönetim Kurulu Üyesi olduklarından yolluklarını Uluslararası Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Kurumundan almışlar, diğer iki üyemizin yollukları Kurumumuzca ödenmiştir.

Üyesi bulunduğumuz Uluslararası Tarihî Bilimler Kurumunun 16-23 Ağustos 1970'te Moskova'da toplanan XVI. Kongresine memleketimizin geniş bir kadro ile katılması Genel Kurulca uygun görülerek 11 üye görevlendirilmişse de bunlardan üçü mazeretleri dolayısıyla katılmamış, iki üyemiz de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesince seçtiklerinden yolluklarını İstanbul Üniversitesi'nden almak suretiyle katılmışlar, diğer altı üyemizin yollukları Kurumumuzca ödenmiştir. Bu Kongreye

katılan üyelerimiz şunlardır: Prof. Dr. Âfet İnan, Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, Ord. Prof. Enver Ziya Karal, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Prof. Tayyib Gökbilgin, Prof. Dr. Şerafettin Turan, Prof. Dr. Cemal Tukin ve Prof. Dr. Afif Erzen.

Kongreye katılan üyelerimizin verdikleri raporlara göre bu kongreye dünyanın her tarafından 4000 kişi katılmıştır. Bazı ülkelerin 100-300 üye ile katıldığı görülmüştür. Daha önce tarafımızdan teklif edilmiş olup, kongrenin gündemine konmuş bulunan "Türk Tarihinin Türkçe, Arapça ve Farsça kaynaklarının yayınlanmasında karşılaşılan Problemler" konusunu üyelerimizden Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal kongreye sunmuştur.

Budapeşte Üniversitesi Türkoloji Kurumunun 100. kuruluş yıldönümü dolayısıyla 14 Ekim 1970'te Budapeşte'de düzenlenen törenlere Kurumumuz da çağırılmış olduğundan Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu'nun başkanlığında Dr. Hâmit Koşay ve Prof. Tayyib Gökbilgin'den kurulu bir heyet bu törenlere katılmıştır. Törenler, birçok değerli Türk bilgininin de yetiştiği bu Kürsünün eski direktörlerinden büyük Türkolog ve Şeref Üyemiz Gy. Németh'in 80. doğum yılına rastladığından Türk biliminin kendisine bir şükran armağanı olarak Kurumumuz Türk Dil Kurumu ile birlikte Türk geleneğini hatırlatan gümüşten bir ibrik ve legen armağan etmiştir. Budapeşte Büyükelçimizin sunduğu bu armağandan Sayın Profesörün çok duyulduğu aldığımız mektuptan anlaşılmaktadır. Bundan başka Kurumumuzun belli-başlı yayınlarından bir kolleksiyon da Budapeşte Üniversitesi Türkoloji Kürsüsüne armağan edilmiştir. Bu konudaki haberleri Belletenimizin 136. sayısında yayınlamış bulunuyoruz.

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARA YARDIM

Bu yıl da Genel Kurulumuzun verdiği kararlar gereğince Hollanda'da yapacağı bilimsel araştırmalar için üyelerimizden Prof. Dr. Bahadır Alkım'a 5000 liralık bir yardım yapıldığı gibi, Selçuk tarihiyle ilgili bazı yazma eserlerin fotokopilerini almak ve Tahran Kitaplıklarında bu konuda araştırma yapmak üzere, üyelerimizden Prof. Dr. Adnan Erzi Tahran'a gönderilmiştir.

KONFERANSLAR

Atatürk yıllık konferanslarının IX. dizisi bu yıl 18 Aralık 1970'te başlamak ve 18 Haziran 1971'de bitmek üzere 18 konferansla düzenlenmiştir. Bunlardan 22 Ocak'ta Süleyman Arısoy tarafından verilmesi gereken "Atatürk ve Türkiye Deniz Ekonomisi" adlı konferans, konferansçının âni rahatsızlığı dolayısıyla verilememiştir. Konferansların listesini aşağıda sunuyoruz:

- 18 ARALIK 1970 CUMA: Amiral Afif Büyüktuğrul: *Atatürk ve Denizcilik.*
 8 OCAK 1971 CUMA: Prof. Dr. Jale İnan: *Side Roma Devri Heykeltıraşlığı.*
 29 OCAK 1971 CUMA: Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ: *Anadolu'nun Türkleşmesinde Türkmenlerin Rollerini.*
 12 ŞUBAT 1971 CUMA: Doç. Dr. Cengiz Orhonlu: *Osmanlı Devletinde Tercümanlık.*

- 19 ŞUBAT 1971 CUMA: Prof. Dr. R. Naumann: *Der Grosse Tempel von Hattusa = Boğazköy'de Büyük Tapınak.*
- 5 MART 1971 CUMA: Prof. Dr. Ali Sevim: *Suriye ve Filistin'de Selçuklu Fetihleri ve Sonuçları.*
- 12 MART 1971 CUMA: Prof. Dr. Semavi Eyice: *Osmanlı Devletinde Türk Sanatı, Gelişmesi, Esasları ve Problemleri.*
- 19 MART 1971 CUMA Prof. Dr. Füzûzan Kınal: *Çivi Yazısının Doğuşu ve Gelişmesi.*
- 2 NİSAN 1971 CUMA: Doç. Dr. Yaşar Yücel: *Kadı Burhanettin Ahmed'in Kişiliği ve Devletinin Karakteri.*
- 9 NİSAN 1971 CUMA: Doç. Dr. Nejat Göyünç: *Kanunî Devri Başlarında Güney-Doğu Anadolu.*
- 16 NİSAN 1971 CUMA: Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya: *Atatürkçülüğün Sosyal Yönleri.*
- 30 NİSAN 1971 CUMA: Prof. Dr. Doğan Kuban: *Osmanlı Mimarisinde Edirne'nin Yeri ve Bazı Anıtlarla İlgili Son Araştırmaların Sonuçları.*
- 7 MAYIS 1971 CUMA: Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver: *Anadolu Selçukluların Kitap Süsleri ve Resimleri.*
- 14 MAYIS 1971 CUMA: Raci Temizer: *Eskiyapar Kazıları.*
- 21 MAYIS 1971 CUMA: Uğur Derman: *Istanbul Üniversitesi Kütüphanesinde Türk Tezhih ve Minyatürlü Sanat Eserlerimiz.*
- 4 HAZİRAN 1971 CUMA: Prof. Dr. Fikret Ozansoy: *İnsan Kültürlerinin Kaynakları Bakımından Anadolu.*
- 18 HAZİRAN 1971 CUMA: Prof. Dr. Kılıç Kökten: *Kars Çevresinde Diptarih Araştırmaları ve Yazılı Kaya resimleri.*

Bunlardan başka 20 Nisan 1970'te Budapeşte Millî Müzesi Uzmanlarından Dr. Géza Fehér "Türk Menşeli Kavimlerin Macar topraklarında bulunan Arkeoloji Hâtıraları ve Osmanlı-Türk Dericiliğinin fevkalâde bir eseri" konusunda, 4 Mayıs 1970'te Heidelberg Üniversitesi Arkeoloji Profesörü Dr. Roland Hampe "Arslan Başlı Girit Kapları ve Doğulu Modelleri" konusunda, 5 Mayıs 1970'te Münster Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Profesörü Dr. F. K. Dörner "Kommagene'de Yeni Keşifler" konusunda, 10 Haziran 1970'te Bükreş Üniversitesi profesörlerinden, Romanya Bilimler Akademisi üyesi ve Romen Tarihî Bilimler Kurumu Başkanı Dr. Vasile Maciu "1848 İhtilâllerinde Türk - Romen Münasebetleri" konusunda, 25 Kasım 1970'te Viyana Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Hermann Vetters "Efes Kazıları" konusunda, 16 Şubat 1971'de Graz Üniversitesi Profesörlerinden Dr. Franz Sauer "Hammer-Purgstall" hakkında birer konferans vermişlerdir.

VII. TÜRK TARİH KONGRESİ

Genel Kurulumuzun Yönetim Kuruluna verdiği yetkiye dayanılarak VII. Türk Tarih Kongresinin 25-29 Eylül 1970 tarihleri arasında toplanması uygun

görülmüş ve bu karar 1970 Genel Kurulunca da onaylandığından kongre hazırlıklarına başlanmıştı.

Kongremize yerli ve yabancı 450 bilim adamı çağırılmıştır. Bunlardan 170 kadarı kongreye bildiri ile katılacağını haber vermişse de sonradan çeşitli mazeretler dolayısıyla ancak 95 yerli ve 41 yabancı olmak üzere 136 bilim adamı kongreye tebliğlerini sunmuşlardır.

Kongremiz gerek içerden ve gerekse dışardan büyük ilgi gördüğü gibi, organizasyon ve bilimsel seviye bakımından da kongreye katılan bütün delegelerce takdirle karşılanmıştır. Bir çok yabancı delege yazdıkları övücü mektuplarla bu duygularını Kongre Genel Sekreterliğine bildirmeyi de ihmal etmemişlerdir. Kongreden sonra Konya, Boğazköy ve Gordiyon için düzenlenen gezilere delegelerin büyük çoğunluğu katılmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, kongremizi himayelerine almak ve bir söyleyle açmak lütfunda bulunmuşlardır.

Kongre hakkında basında çıkan yazıları ve kongrenin çalışmalarını kapsayan bir broşür yayınlandığı gibi, Belletenin 136'ncı sayısında aydınlatıcı haberler verilmiştir.

Kongre bildirileri tamamlanmış olduğundan baskıya verilmiştir. Bildirilerin kısa bir süre içinde yayınlanması sağlanacaktır.

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL TOPLANTISI

2 Mayıs 1970 tarihli Genel Kurul toplantısında kongre dolayısıyla bütün üyelerin Ankara'da bulunacağı gözönüne alınarak Kolların ve Genel Kurulun da olağanüstü toplanması kararlaştırılmış olduğundan kongremizin son günü olan 29 Eylül'de Kollar ve Genel Kurul gündemsiz olarak toplanmış ve çeşitli konuları görüşmüş, bu arada Budapeşte Üniversitesi Türkoloji Kürsüsünün yüzüncü yıldönümü törenlerine katılmamıza karar vermiştir.

ATATÜRK VE YENİ TÜRKİYE ARAŞTIRMA MERKEZİNİN ÇALIŞMALARI

Bu çalışmalarını şöylece özetleyebiliriz:

1 — Türk Tarih Kurumu Kitaplığı Kataloğu taranarak, konu ile ilgili kitaplar saptanmış, bunların birer fişi çıkarılarak bir el kataloğu hazırlanmıştır. Yeniden satın alınan kitaplarla birlikte bu kataloğa giren fişlerin sayısı 2573'tür.

2 — Bibliyografyalar taranarak, Kurum'ca satın alınması gereken, konu ile ilgili 1750 kitap adı saptanmış ve Kurum Kütüphanesine verilmiştir. Yeni eserler çıktıkça listeler düzenlenmektedir.

3 — Sami N. Özerdim'in evvelce derleyip sonra Kurum'a verdiği fişler, yeni derlenenler, ayrıca ücretle gazete taratılarak elde edilenlerle birlikte konu ile ilgili yazı ve haberleri içeren 11.227 fiş - şimdilik süreli yayınların adlarına göre - kataloğa yerleştirilmiştir (Bunların tümü ile taranması gerekmektedir).

4 — Yine Sami N. Özerdim'in 1960'tan sonra derleyerek Kurum'a verdiği, ayrıca Interpres kupür müessesesinden abone yolu ile gelen bu devre ilişkin 11.191 kupür, saptanan 350 konuya göre dosyalarına yerleştirilmiştir. Konu başlıklarının saptanması işi sürecektir.

5 — Konu ile ilgili 135 tefrika da fişlenerek saklanmıştır.

6 — Birinci T. B. M. M., Erzurum ve Sivas kongreleri üyelerinin, 150'liklerin adları fişlenerek kataloğa konulmuştur. Bu türde dizinlerin düzenlenmesine devam edilecektir.

7 — Atatürk'le ilgili yazı v.b. lerinin derlenmesi için illere yazılmış mektuplara gelen cevapların sayısı 26'yı bulmuştur. Bunların bir bölümünde bilgi ve belge vardır.

8 — Mehmet Bahçeci'nin Varlık'tan derlediği 1400 kadar şiir satın alınarak arşive konulmuştur.

9 — Arşivde kupür dışındaki belgeler de derlenmektedir. Şimdilik başlangıç niteliğindedir.

10 — Ünlü Amerikan gazetesi New York Times'de 1918-1923 yılları arasında Türkiye hakkında çıkan makale ve haberlerin mikrofilmleri Sayın Ord. Prof. Enver Ziya Karal'ın yardımları ile getirilmiştir.

KOL ÇALIŞMALARI

Kollarımız yönetmelik gereğince toplantılarını yapmışlar ve gerekli kararları almışlardır.

UNESCO TÜRKİYE MİLLÎ KOMİSYONUNDAKİ ÇALIŞMALARIMIZ

“UNESCO” Türkiye Millî Komisyonu Genel Kurulunda Türk Tarih Kurumu'nu temsilen bulunan Asbaşkanımız Prof. Dr. Âfet İnan, yeniden onbeş kişilik UNESCO T. Millî Komisyonu Yönetim Kurulu'na seçilmiştir. Bu Kurul'da yapılan iş bölümünde Prof. Dr. Âfet İnan “Eski Eserler ve Müzeler” Komisyonu'nun yürütücülüğüne getirilmiştir. Bu konular, ilgili üyelerle yapılan toplantılarda müzakere edilmiş ve bazı kararlar alınmıştır. Bunlar arasında Yurdumuzdaki tarihî eserlerin envanterlerinin yapılması ve UNESCO Genel Kurulu'nca kabul edilecek olan konvansiyon'un metni üzerinde çalışılmıştır. Kasım 1970 tarihinde Paris'te toplanan XVI. UNESCO genel konferansı'nda bu konvansiyon metnine, gizli kazılardan çıkan eserlerin memleketlerine geri verilmesi Türk Heyeti'nce teklif edilerek kabul ettirilmiştir. Bu konvansiyon, bütün UNESCO'ya üye devletlerin hükümetleri tarafından imzalandığı takdirde, Türkiye'den tarihî eski eserlerin kaçırılmaması ve geri verilmesi bakımından çok önemlidir.

Ayrıca Türk medeniyetine hizmet edenlerin yıldönümlerinin, bütün UNESCO'ya üye memleketlerde de tanıtılması gayesiyle isimler tespit edilmiş ve 1971 yılında Yunus Emre'nin 650. ölüm yıldönümünün anılması UNESCO Genel Merkezince kabul edilmiştir.

Türk tarihi ile ilgili meseleler UNESCO Türkiye Millî Komisyonu'nda daima ilgi ile takip edilmektedir.

MALAZGİRT SAVAŞININ 900 ÜNCÜ YILDÖNÜMÜ
DOLAYISIYLA YAPILACAK YAYINLAR

Malazgirt Savaşı'nın 900 üncü yıldönümüne Kurumumuzun bilimsel yayınlar yapmak suretiyle katılmasını uygun bulan Yönetim Kurulumuz, bu yıl içinde şu eserlerin basımına karar vererek Basımevine vermiştir:

- 1 — ALİ SEVİM: *Ravzatülküttap*.
- 2 — FARUK SÜMER - ALİ SEVİM: *İslâm Kaynaklarına göre Malazgirt Savaşı*.
- 3 — ADNAN ERZİ: *Yazıcıoğlu Selçuknâmesi*.

Bundan başka Malazgirt Savaşını şimdiye kadar bilinmeyen kaynaklara da başvurulmak suretiyle anlatan bir eseri muhabir üyelerimizden Prof. Dr. Ali Sevim hazırlamış ve basımına başlamıştır. Bu eserden çok sayıda basarak satışa çıkarmak ve gerekli Kuruluşlara dağıtmak kararındayız.

ULUSLARARASI AKADEMİK BİRLİĞE ÜYE OLDUK

Genel Kurulumuzun geçen toplantıda verdiği karara uyularak merkezi Brüksel'de bulunan "Uluslararası Akademik Birlik"e üye olmuş bulunuyoruz. Bilindiği gibi bu işlem çalışmalarımızı izleyen ve takdir eden Birliğin çağrısı üzerine olmuştur.

ATATÜRK VASIYETİ DAVASI KURUMLAR LEHİNE SONUÇLANMIŞTIR

Atatürk'ün gelirini Türk Tarih ve Dil Kurumlarına bıraktığı Türkiye İş Bankası hisselerinin artan kısımları üzerinde Cumhuriyet Halk Partisinin iddia etmesi üzerine açılan dava Ankara Onuncu Asliye Hukuk Mahkemesince Kurumlar lehine karara bağlanmış ve bu karar Yargıtayca da onanmıştır.

KURUM ALEYHİNE YAPILAN YAYINLARA KARŞI DAVA AÇTIK

Bir yılı aşkın bir süredenberi Kurumumuz ve Basımevimiz aleyhine yayınlar yapan Ajans-Türk Dergisi ile Adalet gazetesi aleyhine dava açılmıştır.

KİTAPLIK ÇALIŞMALARI

Kitaplığımız 1970 yılı içinde öteki yıllara oranla hızlı bir gelişme göstermiştir. Yapılan işleri şöylece özetleyebiliriz:

Bu yıl içinde 747'si satın alınmak, 1047'si hediye ve mübadele olmak üzere kitaplığımıza 1794 kitap gelmiş ve kayıtlara geçirilmiştir. Bu kitapların 203 adedi "Atatürk ve Yeni Türkiye Araştırma Merkezi"nin getirilmesini uygun gördüğü eserlerdir.

Ayrıca 496'sı satın alma, 1092'si armağan ve değişim yoluyla toptan olarak 1588 süreli yayından başka, 1406'sı satın alma ve 410'u değişim ve armağandan gelen 1816 günlük gazetenin gerekli kayıt ve tanzim işleri yapılmıştır.

Bu arada satın aldığımız 25 harita, 11 yazma, 8 fotokopi için de gerekli işlem bitirilmiştir.

Sayın Halük Cemil Tanju'nun, Amerika'da bulunduğu sıralarda Amerika yerlileri ile Kızılderililer hakkında toplayarak Kurumumuza bağışladığı kitap, fotokopi, mikrofilm gibi malzemenin kayıt işlemleri tamamlanmıştır. Kitaplar 252 adettir.

Bu yıl içinde 2284 ciltlik 1717 kitap ve makale fişlenmiş ve yerlerine konmuştur.

Ord. Prof. Şemseddin Günaltay ve Ali Galip Pekel koleksiyonları fişlerinin yazılması tamamlanmış ve Halük Cemil Tanju kitaplarının fişlerine başlanmıştır.

Yazar kartoteksinin yenilenmesi işlemine devam edilmiş ve bu yıl 4 kutu yenilenmiştir.

Kurum kitaplığına hediye edilmiş olan Esad Fuad Tugay ve Şemseddin Günaltay koleksiyonlarının kayda geçmemiş fazla kitapları fişlenerek ayrı bir kartoteks meydana getirilmiştir.

Evvelce Kurum arşivinde bulunan Türk Tarihine ait eserlerin yayınlanmamış tercümelemleri kitaplığımız tarafından teslim alınmış ve 193 dosya halinde tanzim edilerek fişlenmiştir.

Yeniden düzenlemekte olduğumuz konu kataloğunun "Müze ve Müzecilik" bölümlerinin bir kısmı fişlenmiş ve yerlerine takılmıştır.

1970 yılı sonunda kitap varlığımız 56.704 ve periyodiklerimiz 41.626 adede ulaşmıştır. Ayrıca 860 yazma, 97 fotokopi halinde eserimiz vardır.

1970 yılı içinde 250'si periyodik ve 200'ü kitap olmak üzere toplam olarak 450 eser ciltlenmiştir.

Bu yıl tuttuğumuz kayıtlara göre 178 kitap dışarı verilmiş ve ayda ortalama 1116 eser okuyucu salonunda okunmuştur.

Yazılı ve sözlü olarak gelen çok sayıda referans sualleri de cevaplandırılmıştır.

Kitap değişimi yaptığımız dış ülkelerdeki bilim kurumları ile bilim adamlarının sayısı 233'e yükselmiştir.

Bu yıl Türkiye içinde 77 Kurum ve şahsa kitap yardımı yapılmıştır. Yardıma muhtaç kitaplıklardan gelen kitap istekleri, müracaat eden kitaplıkların durumuna göre cevaplandırılmağa çalışılmış ve 17 kitaplığa Atatürk Serisi içindeki yayınlarımızla depomuzda mevcut kayda geçmemiş fazla eserler ve ayrıbasımlar gönderilmiştir.

Kitaplık Komisyonumuz ihtiyaç duyuldukça toplanarak kitaplıkla ilgili çeşitli işleri görüşmüştür.

Bu yıl toplanan VII. Türk Tarih Kongresi münasebetiyle Kurum yayınları da sergilenmiştir.

Devlet daireleriyle çeşitli kuruluş ve kişilerden gelen tarihle ilgili bir çok sorulara gerekli incelemeler yapılmak suretiyle cevaplar verilmiştir.

KAZILAR

Eskiçağ Kolunca verilen kararlara uyularak bu yıl Alacahöyük, Perga, Kültepe, Altıntepe, Islahiye, Çavuştepe, Bayraklı ve Kululu'da kazılara devam edilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı bu yıl da kazılarımızı para ve eleman yardımı yapmak suretiyle, desteklemiştir. Bakanlığın bu yardımını huzurunuzda şükranla anarız.

Kazılar hakkında Kazı Başkanlarından aldığımız raporları olduğu gibi sunuyoruz:

1 — *Alaca Höyük'te 1970 Yılı Çalışmaları :*

Dr. Hâmit Zübeyir Koşay'ın başkanlığında ve Arkeolog Mahmut Akok'un yönetiminde Tekniker Cengiz Erol, Muhasebeci İ. Hakkı Metiner, Restoratör Süleyman Yalçın ve Foto Uzmanı Salâhattin Öztartan'dan kurulu bir heyet tarafından yürütülen Alaca Höyüğün 1970 yılı kazılarına Ekim ve Kasım aylarında devam edilmiştir.

Kazılar

Alaca Höyük'te arkeolojik kazılar kuzey yöne düşen bir alanda yüzölçümü 200 metrekareyi bulan sahada yapılmıştır. Bu kazı alanlarından birinci 100 metrekarelik saha eskiden açılmış geniş kazı alanlarına bitişik durumda olup üst toprak seviyesinden altı metre derinliğe inilerek eski Osmanlı Çağı mimarisine ait bazı temeller, bir mimarî kat halinde görülen Firig ve iki mimarî kalıntı halinde bulunan Hitit yerleşmesi izleri tespit edilmiştir.

Daha kuzeye doğru sokulan ikinci 100 metrekarelik sondaj yerinde ilk olarak yine eski Osmanlı Çağı yapılarının bazı duvar kalıntısına rastlanıp, Firig yerleşmesi buluntularına kadar inilmiştir.

Alaca Höyük'te 1970 yılı kazılarında, kuzey yöne uzatılan sondajla, bu tarafta Hitit şehrinin kuşatan sur duvarlarının izlerini bulup gerekli incelemeleri yapmak amacı güdülmüştür.

Yeni kazı alanları, Höyük üzerinde evvelce açılan ve Hitit çağı büyük mabet sarayı bulunan, geniş çukurun tam kuzey tarafına raslamaktadır.

Kazılarla ilgili olarak ulaşılan tabakalarda çağları temsil eden pişmiş toprak çanak, çömlek kaplardan başka, kemikten ve madenden yapılmış maddî kültür eşyasına bol miktarda raslanılmıştır.

Tanzim ve Restorasyon İşleri

1970 yılı kazı heyetimizin amaç edindiği işlerden bir kısmı da; Alaca Höyük'te 1935 - 1938 yıllarından bu yana, bilimsel amaçlarla yapılan kazılarla derin topraklar içinde meydana çıkarılan, çeşitli çağ ve tabakaları temsil eden, tip ve kuruluşlarıyla alâka çekici bulunup yerlerinde muhafazaları gerekli görünen mimarlık kalıntılarını, kazılarda bulunduğu biçim ve durumda düzenleyip, uzun zaman bu halde kalmaları için gerekli tanzim, kısmen onarım ve restorasyonlarına çalışmaktı.

Bu amaçla, Sfenksli kapı diye tanınan Hitit Büyük İmparatorluk çağı şehri sur ve burçları güney kapısının mimarî kuruluşunu gereği gibi anlamlı kılacak biçimde restorasyonu 1969 yılında yapılmıştır. Bu mevsimde şehir kapısının iç kısmının Sfenksli sövelerinden birinin kopmuş olan arka bloku, düştüğü yerden kaldırılarak yerine konulmuş ve bir kısmına ait kabartma figür parçaları da yerine monte edilmiştir.

Sfenks kapı içine raslayan alanda III. Mimarlık katına ait ve girişe göre sağ kısma düşen magazinlerin dağılmış temel duvarları ihya edilerek bu tabakanın karşılıklı bina gurupları arasında kalan alanı anlamlı hale konulmuştur.

II. Mimarlık katına ait büyük mabet-sarayı orta avlusu iki tarafında bulunan aynı yapı katına ait bütün duvarlar, kazılar ile bulunduğu biçimde düzenlenerek anlamlı duruma getirildiler.

Büyük mabet-sarayın orta avlusunun kuzey-batısında bulunan, andirazit büyük taş bloklardan yapılmış olan ve kazı heyetince aditon olarak yapıldığı tahmin edilen yapı yığını içinde ve blok taşlar arasında bir düzenleme yapılarak, yerleri bulunabilenler duvarlar üzerine yerleştirilmiş ve binaya ait bir kısım duvarlar da kazı planlarında görüldüğü biçimde ihya edilmişlerdir.

1962 yılını takip eden kazılarla ortaya çıkarılan ve ön kısımdaki geniş, derin kazı çukurunun kısmen kuzey ve batısına raslayan alanlarda bulunmuş olan çeşitli Hitit yerleşmesi yapı tabakalarının mimarlık kalıntıları da kazılarda buldukları planlarına uygun olarak tanzim ve restore edilmişlerdir.

Şimdi bu yapı kalıntıları, Höyük kazı kesiti içinde yerleşme katlarını tam anlamlı durumlarıyla göstermektedirler.

1970 yılı kısa süren Alaca Höyük kazıları çalışması sırasında kazı heyeti, gelecek mevsim çalışmaları için de Höyük üzerindeki alanlarda gerekli hazırlığı da yaparak 10 Kasım 1970 günü bu mevsimin kazısına son vermiştir.

MAHMUT AKOK (Başkan vekili)

2 — 1970 Yılı Perge Kazısına Dair Kısa Rapor :

1970 yılı Perge kazıları, hazırlık safhaları hariç, 18 Eylül'den 28 Ekim'e kadar devam etmiştir. Kazı heyeti başkanlığım altında Prof. Jale İnan (arkeolog), Prof. G. E. Bean (epigrafist), Doç. Adnan Pekman (tarihçi-arkeolog), Asist. Somay Onurkan (arkeolog), Ülkü İzmirligil (y. mimar, arkeolog), Akif Dâi (arkeolog-desinatör), Pandeli Zoridis (arkeolog), Halûk Abbasoğlu (arkeolog), Aziz Albek (fotoğraf uzmanı, arkeolog), Mehmet Armağan (öğrenci) ve Sevim Erdiril'den (öğrenci) teşekkül etmiştir. Bu yıl şu yerlerde çalışılmıştır:

1 — Şehrin yaklaşık olarak 850 m. güneyinde, 1968 yılında sondajlar sonunda sadece güney-batı ve güney-doğu uçları meydana çıkarılmış fakat tekrar topraklar örtülmüş olan tapınak bu yıl, tarla sahibine tazminat verilmesi sayesinde, yeniden ele alınmış ve tümüyle meydana çıkarılmıştır. Bizanslılar zamanında büyük tahribata uğradığı ve üst kısımlarının sökülerek götürüldüğü anlaşılan bina çok sağlam temelleri olan ve profilli bir euthynteria'dan sonra gelen üç basamaklı bir krepis üzerinde yükselmekte olup stylobat köşelerinden ölçmek suretiyle 12,60 m. genişlik ve 21,50 m. uzunluğa sahip bulunmaktadır. Binanın esas cephesi batıdadır. Sella'nın derinliği tapınak uzunluğunun yarısına tekabül etmekte, Sella'nın önünde derin bir pronaos ve onun da önünde dört tane Dor sütunu durmakta idi ki bunlardan ikisinin alt kasnakları *in situ* olarak, diğer ikisinin ise stylobat üzerinde yerleri bulunmuştur. 24 yiv kapsayan sütunların alt çapları 1,10 m. dir. Yivler arasında, İyon sütunlarında olduğu gibi, ince şeritlerin bulunuşu dikkat çekicidir. Eksen mesafeleri köşelerde 3,32 ortada ise 4,04 m. dir. Binanın üst kısımlarına ait pek az parça bulun-

muştur. Yalnız regula ve gutta'lı arşitrav ve onun üzerinde oturan triglif frizine ait parçalar sütun eksenlerinin arasına 2 triglif ve 3 metop düştüğünü göstermektedir ki bu özellik tapınağın Hellenistik çağa ait olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca tapınakta görülen bazı İyon etkileri bu tarihlmeyi desteklemektedir. Büyük bir özenle, taşların iltisak satırlarında anathyrosis gözetilmek ve her taş diğerine yatay U şeklinde madeni kenetlerle tutturulmak suretiyle bina edilmiş olan bu prostylos tapınak şehrin dışında olduğu bildirilen, fakat Perge sikkeleri üzerinde İyon düzeninde tanımlanan ünlü Artemis Pergaia tapınağı olmamakla beraber kutsal alanın kapsadığı dinî yapılardan biri olabilir. Bu yörede İyon düzeninde ikinci bir tapınağın varlığını kazı yerinin doğusunda bulunan saçaklık parçaları ve bir ante başlığı açığa vurmaktadır ki bu tapınağın yerini gelecek araştırmalarımızda tespit edebileceğimizi ümid ediyoruz.

2 — Şehrin içinde, Hellenistik kapının doğusunda ve Hellenistik surların geçtiği yerde bulunan agora kısmen kazılmıştır. Agora dış sınıfları bakımından yaklaşık olarak 65 m. uzunluğunda kare bir plâna sahip olup dört tarafı Korint düzeninde galeriler ve onların gerisinde bulunan dükkânlarla çevrili bir meydan ve onun tam ortasında yer alan bir yuvarlak binadan ibaret bulunmaktadır. Agora'nın dört ana eksenini üzerinde dört tane oda şeklinde giriş vardır. Bu yıl doğu ve güney galerilerinin büyük bir kısmı kazılmış, galerilerin iki basamaklı bir krepis üzerinde yükseldiği, Kronit başlıklı granit sütunların postament'ler üzerinde durduğu, üç fascialı arşitrav, bombe bir friz ve aslan başı şeklinde çörtlenlerle süslü bir geison-sima'dan ibaret bir saçaklık taşıdığı ve stylobat'tan itibaren tüm yüksekliğin 7,80 m. yi bulduğu anlaşılmıştır. Mimarî bezemeler, arşitrav'ların alt satırlarındaki sofit'ler ve başlıklar tiyatronun scaenae frons'unun mimarî parçaları ile benzerlik göstermekte ve agora galerilerinin M. S. 2 nci yüzyılın son yarısında, belki de bu dönemin sonunda yapılmış olduğuna işaret etmektedir. Önümüzdeki kampanyada agora'yı tümüyle meydana çıkaracağımızı ve kısmen restore edebileceğimizi ümid ediyoruz.

3 — Şehri kuzeyden güneye doğru kateden büyük direkli caddenin kuzey ucunda ve dört yol ağzının 250 m. kadar gerisinde anıtsal bir çeşme binasının kazılmasına başlanmış, Devlet Su İşleri 13. Bölge Müdürlüğünün her yıl olduğu gibi bu yıl da bize verdiği bir vinç sayesinde büyük mimarî blokları kaldırmak suretiyle kazıyı geliştirmek mümkün olmuş ise de bina tümüyle meydana çıkarılamamıştır. Çeşme (Nymphaeum) 19 m. uzunluk ve 6,5 m. derinlikte U şeklinde bir plân göstermekte, arka uzun duvarın cephesinde üzerleri kemerli üç hücre ve bunların sağında ve solunda üzerleri kasetli tonoz kemerlerle örtülü büyük ve derin birer hücre kapsamaktadır. Kazı sonunda bu hücrelerin önünde yüksekliği yaklaşık olarak 1,20 m. yi bulan (zemin daha henüz kesinlikle tespit edilememiştir) ve duvarlar boyunca uzandığı anlaşılan bir podium (kaide), onun üzerinde daha alçak ikinci bir kaide meydana çıkarılmış, bunların üzerinde bir sütun mimarisinin durduğu anlaşılmıştır. Binanın önünde bulunan postament, sütun, başlık ve saçaklık parçaları büyüklükleri bakımından iki gruba ayrılmakta ve bu mimarinin iki katlı olduğuna işaret etmektedir. Thyrsos değnekleriyle ya da çeşitli bitki motifleriyle süslü frizler, çok enteresan ve çeşitli tiyatro maskeleri taşıyan geison-sima parçaları ayrıca zikre değer. Bundan başka, başıyla ve kartalıyla birlikte tabii büyüklükte bir Zevs, geyik ve kutsal hayvanlarıyla birlikte bir Artemis, zırlı elbisesi ve paludamentum'lu

bir imparator heykeli ve bunlardan başka çeşitli heykel parçaları elde edilmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz üst kat kaidelinin üzerinde uzun bir yazıt yer alıyordu ki bu yazıtın ancak doğu tarafındaki son kısmı meydana çıkarılabilmektedir. Bu yazıtta Pamphyliyalıların "birliği" (Synagoge) ile ilgili Au(relios) Seilanos Neonianos Stasios adında bir Pergeli zikredilmektedir ki bu kişinin binanın bânisi olduğu kabul olunabilir. Önümüzdeki yıl binanın tümünü meydana çıkaracağımızı ve hiç olmazsa kâğıt üzerinde bir restitüsyonunu yapabileceğimizi ümit ediyoruz.

4 — Topograf Ferit Koper aşağı şehir (Akropol dışta kalmak üzere) ve yöresinin topografik plânını yapmış ve kazı sonunda bize teslim etmiştir.

ARİF MÜFİD MANSEL

3 — Kültepe Kazıları :

Kültepe kazılarına üyelerimizden Prof. Dr. Tahsin Özgüç'ün başkanlığında, Kurumumuz ve Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü adına, 1969 yılındaki kazı heyeti tarafından devam olunmuştur.

Höyük'te Kaniş Karumu'nun Ib katı, yani, *Büyük Hammurabi* ile çağdaş anıtsal sarayın korunabilmiş bütün daireleri meydana çıkarılmıştır. Çivi yazılı belgelerin ve mühürlerin yardımı ile, Kaniş Kıralları tarafından inşa ettirilmiş olduğu anlaşılan bu saray, devrin sayılı yapılarından biridir. Bu çağda, Anadolu kıralları da memleketlerini Mezopotamya'lı çağdaşları gibi, arşivlere sahip geniş teşkilâtli saraylardan, idare ediyorlardı. Bu, Anadolu'nun daha bu çağda Önasya memleketlerinden ayrılmazlığını, onların bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Bu, Kültepe kazılarının, tarih bakımından ortaya koyduğu sonuçların en önemlisidir.

Bu seneki kazılar Kaniş Karumu'nun da çok kuvvetli bir surla tahkim edildiğini ispat etmiştir. 100 metre uzunluğu açığa çıkarılmış olan bu taş surun çapı 3 kilometreden daha geniştir. Son senelere kadar bu çağlar için tahayyül dahi edilmeyen büyük bir tarih merkezinin harabeleri, Kayseri Ovası'nın en önemli bir kısmını kaplamış durumdadır. Yüzlerce binanın, binlerce sanat, arkeoloji ve tarih vesikasının keşfedilmiş olmasına rağmen Kültepe kazılarına, âdeta, yeni başlamış gibiyiz.

Karum sahasında yazılı vesikaları, silindirik mühür baskıları çok iyi korunmuş yeni arşivler, seramiği, altın eşyası, tanrı heykelcikleri bol, mezarlara raslanmıştır. Kültepe-Kaniş, her sene bir öncekinden daha mânalı eserleri ortaya koyan öylesine bir tarih merkezidir ki, bir ikincisinin keşfi gelecek nesilleri de uzun süre işgal edecektir.

4 — Altıntepe Kazıları :

Kültepe kazı heyeti tarafından idare edilmekte olan Altıntepe kazılarında, Kalenin güney-doğusunda, mabetle çağdaş resmî binanın iki salonu çıkarıldı. Bu salonların çatılarını tutan direklerin, dikkatle işlenmiş, taş kaideleri yerinde kalmıştır. Bu Altıntepe'nin üçüncü anıtsal yapısı olup, M. Ö. 8 inci yüzyılın sonuna aittir. Diğer kısımları muahhar yapılar tarafından tahrip edilmiştir. Böylece, Altıntepe tam planı ile açığa çıkarılmış, bir açık müze haline getirilmiş bir Urartu kalesidir.

TAHSİN ÖZGÜÇ

5 — *Çavuştepe 1970 Kazısı* :

Türk Tarih Kurumu, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adına yürütülen Van Bölgesi Çavuştepe kazısı, 1970 yılında Temmuz başından Ağustos'un sonuna kadar devam etmiştir.

Çavuştepe kazısı, üyelerimizden Prof. Dr. Afif Erzen'in başkanlığında Asistan Taner Tarhan, Desinatör Akif Dâi, Desinatör Sara Atabey, Doktorant Veli Sevin, Uzman Münire Ergin, Uzman Yüksel Aytaç, Eskiçağ Tarihi, Arkeoloji ve Eski Önasya Dilleri ve Kültürleri bölümlerinden 4 ileri sömestr öğrencisinden kurulu heyet tarafından yürütülmüştür.

1970'de yapılan araştırma ve çalışmalar, diğer sezonlarda olduğu gibi, bilhassa mimarî – özellikle tahkimatın meydana çıkarılması – ve küçük buluntu yönünden çok verimli olmuş ve mühim neticelere varılmıştır. Bu dönemde Çavuştepe'de başlıca 3 yerde çalışılmıştır :

I. Uç kale: a) Kuzey-batı köşesi surları, b) Kuzey sur (doğu kesim).

II. Tapınak: a) Tapınak avlusu (doğu kesim), b) Sedirli mekânın güneyi, c) Kuzey koridorun güneyindeki 5 No.lu mekân, d) Tapınak "kuzey koridor" batı ucunun, Saray "güney koridor"u ile birleştiği saha.

III. Saray: a) Kuzey teras, b) Saray mutfak döküntüsü, c) Kuzey surlar (doğu kesim).

Ayrıca, Çavuştepe köyünün kuzey-batısında yer alan ve köylülerce "Çermik" diye adlandırılan sahada, Urartu sivil mimarisine ait, Çavuştepe kalesi ile hemzaman olduğu anlaşılan büyük bir yapı kompleksi tespit edilerek kısmen kazılmıştır. Bu arada kazı heyeti Van bölgesinde yer alan Urartu kalelerinde tetkiklerde bulunmuş ve yakın çevrede bazı araştırmalar yapılmıştır¹.

I. Uç Kale:

a) Kuzey-batı köşesi surları: 1969 sezonunda bu kesimde yapılan kesif çalışmalar bu sene de devam ettirilmiş, yüksekliği 1.50 m. ilâ 3.00 m. arasında değişen ve ortalama olarak 30.00 m. × 45.00 m.lik bir sahayı kaplıyan muzazzam kerpiç yıkıntısı temizlenmiştir. Çalışmalar esnasında ele geçirilen 5 adet bazalttan "kör pencere", geçen seneki raporumuzda da belirttiğimiz üzere yaptığımız tahminleri doğrulamıştır². Böylece bu sahada bulunan, tahkimat mimarisine ait bu elemanların sayısı 8'e yükselmiştir. Bunlar ortalama olarak aynı ebatlarda işlenmişlerdir (1.45 m. × 0.60 m. × 0.25 m.). İki tanesi, batıdan itibaren I. kurtin kesiminin, 8.40 m. ve 10.00 m. kuzeyinde surun mevcut taş beden yüksekliğinden 3.00 m. derinlikte birbirlerine yakın bir mesafede ele geçirilmişlerdir. Diğer üç tanesi ise II. kulenin

¹ Çavuştepe kalesinin kuzey-doğusunda uzanan tepeler üzerinde araştırmalar yapan Asistan Taner Tarhan ve Doktorant Veli Sevin, "Eski Nurkuk" diye adlandırılan mahallin dolaylarında küçük bir "tepe-kalesi" tespit etmişlerdir. Satıhtan toplanan tipik keramik parçalarına bakılacak olursa, bu iskânın Çavuştepe kalesinden daha erken bir tarihe ait olduğu anlaşılmaktadır.

² 1969 kazı raporunda bu elemanların geniş olarak tasvirleri yapılmış ve mimarî fonksiyonları açıklanmıştır.

hizasındadır ve kuzey sur bedenine 2.60 m., 4.10 m. ve 9.00 m. mesafede ve 1.60 m ile 3.40 m. derinliklerde bulunmuşlardır. Bu elemanların birbirine olan mesafeleri ve buluntu durumları, Uç Kale “kuzey sur” kerpiç bedeninin üstten itibaren, kademeli bir şekilde kuzeye doğru göçtüğünü açık olarak göstermektedir. Ayrıca, bu sahayı kaplıyan kerpiç yığıntısı arasında yer yer yangın izlerine, muhtelif ebatlarda kalas parçalarına, kırmızı-mavi boyalı fresko kalıntılarına ve büyük-baş hayvanlara ait kemik bakıyelerine tesadüf edilmiştir. Küçük buluntu olarak; 1. sınıf bir işçilik gösteren bronz bir fibula ve sapı plâstik bir tarzda işlenmiş — çömeden bir aslanı tasvir eden — kemik bız dikkati çeker. Bunlarla beraber, demirden bir hançer, mızrak uçları (söğüt yaprağı), büyük çiviler ve muhtelif cins keramik parçaları bulunmuştur.

b) Kuzey sur (doğu kesim): Bu kesimdeki surlar, doğu batı aksında uzanan “kuzey” tahkimat sisteminin bir bölümünü teşkil ederler. Uç Kale ile Tapınak “temenos sahası” arasında kalan geniş sahayı kuzey yönde sınırlayan bu sur bedeni, doğu ve batı uçda birer “kule” olmak üzere 3 bastion ve 4 kurtinden müteşekkildir. Burada, tepenin tabii olarak yayılmış olan meyilli yamacından azamî derecede faydalanılmış ve sur trasesi büyük bir çıkıntı halinde bu sahayı çevrelemiştir. Doğu kulesi ve onu takip eden kurtin kesimi 1965 sezonunda meydana çıkarılmıştı. Kuleler dahil, surun uzunluğu 48.75 m.’dir. Kule ve bastionlar sur bedeninden 1.00 m.’lik bir çıkıntı ile tebarüz etmektedirler. Kule genişlikleri 4.40 m. × 4.25 m. (doğu K.) ve 4.00 m. × 4.00 m. (batı K.) olup, bastionlar ise ortalama olarak 3.70. m uzunluğundadır. Kurtin kesimleri ise, 7.40 m. dir. Anakayaya oyulan temel yuvalarından itibaren, taş beden yüksekliği 3.00 m.’yi bulmaktadır, 4 taş dizisi mevcuttur. Bunun üzerinde ise, bazı kesimlerde (batı) insitu olarak bulunan, — kerpiç beden ile intibakı sağlayan — yassı loyfer taşları yer almaktadır. Evvelki raporlarımızda detaylı olarak belirttiğimiz, tipik Urartu tahkimat mimarisinin bütün özelliklerini hâizdir. Kazı esnasında, kerpiç yıkıntısı arasında bronz ok (üç omuzlu ve yassı) ve demir mızrak (söğüt yaprağı) uçlarına tesadüf edilmiştir.

II. Tapınak :

a) Tapınak avlusu (doğu kesim:) Tapınak avlusunu doğu yönde sınırlıyan sedirin kuzey-doğu ucunda araştırmalar yapılmış ve burada bir mekân ortaya çıkarılmıştır. Mekân, güney-kuzey istikametinde uzanan sedir ile 1968 sezonunda araştırılan ve “apadana” mahalli(?) diye vasıflandırılan geniş blokaj sisteminin batı kesimi arasında kalmaktadır. Boyutları 5.50 m. (doğu) × 2.50 m. (güney) olup, duvar kalınlıkları ise 0.80 m. ve 2.65 m. dir. Kuzey duvarı mevcut değildir, kuzey yamacın eğimi sebebiyle yıkılarak kaybolmuştur. Batı duvarı ise 3.70 m. boyunda ve 1.60 m. kalınlığındadır. Doğu duvarına kıyasla daha kısa olan bu duvarın kuzey ucunda, zemine gömülü vaziyette, insitu olarak bulunan yassı sal taşının, çşik taşı olduğu anlaşılmış ve böylece, mekânın avluya açıldığı ortaya çıkmıştır. Duvarlar kısmen beyaz badanalıdır, ayrıca çok miktarda mavi-kırmızı-siyah boyalı fresko parçalarına rastlanmıştır. Ele geçirilen bazı ahşap kalıntılar üzerinde de boya izlerine tesadüf edilmiştir. Tapınak avlusuna açılan bu ufak mekânın, dinî bir seremoni ile ilgili olması çok muhtemeldir. Hemen yakınında yer alan “yuvarlak taş sunak” ve “adak kürsüsü” gözönüne alınacak olursa; kurban edilecek hayvanın,

merasimden önce muhafaza edildiği bir mahal olarak kabul edebiliriz. Ayrıca, mekânın girişinde, zemin üzerinde bulunan çok kıymetli küçük bir parça da zikre değer. Bu bir bronz kalkan parçasıdır; üzerinde, — kabartma olarak işlenmiş — aslan ve boğa tasvirleri yer almaktadır. Urartu metal işçiliğinin I. sınıf bir eseridir. Tapınağın fasadına koyulan, tanrıya adanmış büyük “merasim kalkanları”ndan birinin parçası olduğu muhakkaktır. En yakın misal olarak “Toprakkale kalkanı”nı gösterebiliriz.

b) Sedirli mekânın güneyi : 1966 ve müteakip sezonlarda meydana çıkarılan “sedirli mekân”ın güney konturu araştırılmış ve istenilen neticeler elde edilmiştir. Burada, güney yamacının dik eğimi nedeniyle, — kalenin diğer bazı kesimlerinde de görüldüğü üzere — muazzam bir “blokaj-dolgu” sisteminin tatbik edildiği müşahade edilmiştir. Yamaç, “2 kerpiç duvar arası mührü dolgu ve kerpiç kaplama” + “taş dolgu” şeklinde alternatif bir düzende ve bir plân dahilinde bu malzeme ile bloke edilerek doldurulmuştur. Aynı sistem, Tapınağın doğusunda yer alan ve 1968 sezonunda araştırılan sahada bütün detayları ile görülmektedir. Bu dolgu sistemi ile, “sedirli mekân”ın yer aldığı saha genişletilmiş ve aynı zamanda tapınak sahasının güney kesimi tektonik bakımdan da takviye edilmiştir. Blokaj sisteminin sınırı, plân bakımından bu mekânın güney konturunu teşkil etmektedir.

c) Kuzey koridorun güneyindeki 5 No.’lu mekân : Tapınağın batı kompleksini meydana getiren ve “kuzey koridor” a açılan mekânlardan biridir. 1969 sezonunda meydana çıkarılan 4 No.’lu mekânın batısında yer almaktadır. Kuzey-doğu köşesine yakın bir mesafede, 1.00 m. genişliğinde bir kapı geçidi ile “kuzey koridor” a açılmaktadır. Boyutları 8.55 m. (güney) × 4.10 m. (batı) olup, mevcut duvar 1.90 m. (kuzey-doğu köşesi) ilâ 0.70 m. (güney-batı) arasında değişmektedir. Diğer mekânlarda olduğu gibi duvar kalınlıkları farklıdır: kuzey = 1.60 m., güney = 1.40 m., doğu = 1.50 m.’dir. Zemin, sıkıştırılmış küçük mıcırlardan müteşekkil olup, daha altta kaba taş blokaj yer almaktadır. Duvar tekniği, diğer mekânların bir devamı olduğundan aynı işçiliği gösterir. Zemin üzerinde yer yer kuvvetli yangın izlerine rastlanmıştır. Bilhassa kuzey duvarı boyunca uzanan kesimde, yangının tesiri ile koyu kırmızı bir renk hasıl olmuştur. Kazı esnasında bulunan keramik parçalarının % 80’i kaba hamurlu, 2. sınıf “mutfak tipi” kaplara aittir. Küçük buluntu olarak, kemikten (boynuz) bir at koşumu aksamı dikkati çeker.

d) Tapınak “kuzey koridor” batı ucunun, Saray “güney koridor” u ile birleştiği saha : 1969 senesinde açılmaya başlanan ve üzeri açık bir “avlu” olduğu anlaşılan bu sahanın batı konturu da tespit edilmiştir. Buna, göre, kuzey-güney istikametinde uzanan avlu 4.50 m. (doğu-batı) genişliğindedir. Bu arada avlunun batı konturunu teşkil eden kerpiç duvar araştırılmış ve güney-batı köşesinden kuzeye doğru 4.40 m. mesafede, 0.90 m. genişliğinde bir kapı geçidine tesadüf edilmiştir. Kapı geçidi, avlunun batısında ve avluya dik bir plân gösteren 8.80 m. ((kuzey) × 4.50 m. (batı) boyutlarında büyük bir mekâna açılmaktadır. Duvar kalınlıkları ortalama olarak 1.50 m. olup, mevcut duvar yüksekliği ise 1.85 m. (kuzey-batı köşesi) ilâ 1.20 m. (kuzey-doğu) arasında değişmektedir. Duvarlar beyaz badanalıdır. Zemin, sıkıştırılmış kireç-harçtan müteşekkil olup, yer yer kalın bir kireç tabakası ile sıvanmıştır. Mekânın kuzey-batı köşesinde ve kuzey duvarı dibinde insitu olarak bulunan yassı sal taşları, zamanında tabanın taş döşeli olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca,

mekânın içinde, kapı geçidine yakın bir mesafede, kerpiçten bir ocak ve bir pithos yer almaktadır. Ocak 1.20 m. × 1.35 m. ebadında olup, zeminin üzerine yapılmıştır, etrafı balçık çamuru ile sıvalıdır. Doğu yüzüne iri bir yassı sal taşı yerleştirilmiştir. Pithos ise ocağın güneyinde yer alır. Zemin üzerinde, -ağız kısmı mekânın kuzey-batı köşesine dönük bir durumda- yatık vaziyette bulunmuştur. 1.50 m. yüksekliğinde ve 1.00 m. çapında, ince cidarlı orta boy bir pithosdur. Üzeri perdahlı olup, ağız kenarı çentiklerle bezenmiştir. Kazı esnasında, -0.25 m. - 0.75 m. derinliklerde tavanın ahşap konstrüksiyonunun izleri, dalgalı bir hat şeklinde takip edilebilmiştir. Tavanın çökmesi neticesinde yukarıda zikredilen pithos parçalanmıştır. Mekânın içinde çok az keramik bulunmuştur. Bunlar daha ziyade ocağın çevresinde ele geçirilmişlerdir. Kaba hamurlu, 2. sınıf mutfak kaplarına ait parçalardır. Küçük buluntu olarak, bronzdan mahmuzlu bir ok ucu (İskit tipi) dikkati çeker. Ayrıca avlunun temizliği esnasında ele geçen, geometrik desenli kemik "amulet", kilden "bereket sembolü" ve bronz "cimbız" zikre değer buluntulardır. Yukarıda bahsettiğimiz mekânı, avluyu muhafaza eden ve kontrol altında tutan saray muhafızlarının kaldığı bir mahal olarak kabul edebiliriz.

Bu kesimde ayrıca bir mekân daha tespit edilmiştir. Avluyla bir bağıntısı yoktur. Avlunun güney-batı köşesine bitişik olup, yukarıda zikredilen mekânın güneyinde yer almaktadır. 4.70 m. olan kuzey duvarını takiben doğu ve batı duvarlarının mevcut uzunlukları 5.60 m. ve 4.40 m.'dir. Arazinin güneye doğru meyilli olması nedeniyle güney duvarı ve buna bağlı köşeler yıkılarak kaybolmuştur. Duvarlar beyaz badanalıdır. Zemin, kalın bir tabaka halinde kireçle sıvanmıştır. Güney-batı köşesinde pithos parçalarına tesadüf edilmiştir. Sarayın, güneye açılan "güney magazinleri"nden biridir.

III. Saray:

a) Kuzey teras: Geçen sezonlarda doğu ve batı konturları tespit edilmiş olan bu saha, tamamen açılarak temizlenmiştir. Saray "kuzey koridor"una paralel bir şekilde uzanan teras, takriben 38.00 m. (güney) × 6.00 m. lik (doğu) bir alanı kaplamaktadır. Bu sahaya ve Saray eksenine paralel olarak doğu-batı istikametinde uzanan "kuzey-sur" trasesi, aynı zamanda terası kuzey yönde sınırlamakta ve müdafaa fonksiyonu yanında, -tektonik bakımdan da- teras dolgusunu destekleyen kuvvetli bir payanda duvarı vazifesini görmektedir. Bu duruma göre terasın zemini, kuzey surun "seyirdim yolu" seviyesine tekabül etmektedir. Demek ki terasın kuzey surla sınırlanan kuzey konturunu, kerpiç beden üzerinde yükselen "dendane" ve "mazgallar" teşkil ediyor ve bu kesim icabında müdafaa mahalli olarak da kullanılıyordu. Terasın zemini sıkıştırılmış mıcır ve kireç-harçdan müteşekkildir. Ayrıca Sarayın kuzey duvarı dibinde, zemin üzerinde insitu olarak bulunan yassı sal taşları, zamanında terasın taş döşeli olduğunu açıkça göstermektedir. Kuzey koridordan terasa açılan 1-4 No. lu kapı geçitlerinin "çift kapılı" oldukları anlaşılmıştır. Bilhassa 2 No. lu kapı geçidinin, anakayaya oyulan mil yatağı ve ağır kapı kanadının -açılıp kapanmaktan mütevelli- düzleştirilmiş kaya üzerinde yaptığı derin iz dikkat çekicidir. Şiddetli kuzey rüzgârlarından korunmak üzere, "çift kapılı" bir giriş-çıkış sisteminin tatbik edilmiş olması enteresandır. Kazı esnasında, kuzey koridorun altından geçen ve kuzeye doğru dönüş yaparak teras dolgusu içine giren kanal

sistemi araştırılmıştır. Kanal, iri blok taşlardan müteşekkil olup, üzeri yassı kapak taşları ile kapatılmıştır. Mutfak ile bağıntılı olan bu kanalın aynı zamanda Sarayın damında ve terasta toplanan yağmur sularını sur dışına akıtmış olması çok muhtemeldir. Zira, aynı hizada kuzey surun altında, anakayaya oyulmuş olan geniş kanal ağzı da bulunmuştur. Terası örten yangın ve yıkıntı tabakası temizlenirken, 1 No. lu kapı geçidinin 2.50 m. kadar kuzeyinde, takriben 2.50 m. × 2.00 m. lik bir alanı kaplıyan bir “tandır kompleksi”ne tesadüf edilmiştir. Ortalama olarak 0.25 m. yüksekliğinde, kömür ve külden müteşekkil bir yangın tabakası üzerinde yer alan bu tandır kompleksi ikinci iskâna aittir. Yani kalenin tahribinden hemen sonra, istilâcılar veya kaleye sığınan yerli halk tarafından yapılmıştır. Büyük bir pithosun kırık ağız ve boyun kısmı tandır vazifesini görmektedir. Tabanına keramik parçaları döşenmiştir. Ayrıca tandır alanının etrafı da yassı sal taşları ve yayvan keramik parçaları ile döşelidir. Tandırın hemen yanında, bir kanal sistemine ait olduğu anlaşılan delikli bir taş bulunmuştur. Bu arada tandır çevresinde bazı at kemikleri ve büyük baş hayvanlara ait kemikler ele geçirilmiştir. Bu tandırın 2.70 m. kuzey-batısında, yine aynı tarzda ikinci bir tandır yer almaktadır, zemine gömülüdür. Tandırın çevresinde çeşitli kalitede keramik kaplar ve parçalar bulunmuştur (ayaklı meyvalık, köşeli tabak, çömlek, küpçük vs.). Küçük buluntu olarak, ele geçirilen bir baskı mühürü dikkati çeker. Urartu mühürçülük sanatının ünik bir eseridir. Üzerinde, adorasyon durumunda kanatlı bir “jeni”, aslanlar ve kanatlı “ejderler” gibi mitolojik tasvirler yer almaktadır. Ayrıca bronz zırh pulları ve kemikten at koşumu aksamı gibi buluntular zikre değer parçalardır.

b) Saray mutfak döküntüsü: Geçen sene kazılan yerden itibaren, kuzey yamacın aşağısına doğru araştırmalara devam olunmuştur. Ele geçirilen küçük buluntuları şu şekilde özetleyebiliriz; keramikler, çeşitli kalite ve formda kaplar ve parçalardır (I. sınıf tipik Urartu kırmızısı renginde, perdahlı parçaları: yonca ağızlı boyunları ve kulpları, yayvan tabaklar vs., “mutfak tipi” 2. sınıf kaba hamurlu kaplar: çömlekler, peynir kapları vs.). Ezgi ve bilek taşları, akik boncuklar, kemik ağırşak ve demir mızrak uçları (söğüt yaprağı) gibi buluntular yanında, çok miktarda çeşitli hayvanlara ait kemikler bulunmuştur.

c) Kuzey surlar (doğu kesim): “Kral Burcu” ile irtibatlı “doğu kulesi”nden itibaren, batıya doğru uzanan sur trasesi takip edilmiş ve takriben 48.50 m. lik büyük bir kısım tamamen meydana çıkarılmıştır. Yukarıda da zikredildiği üzere bu kesim surlar, Sarayı kuzey yönde çevrelemekte ve aynı zamanda “kuzey teras” ve “saray kuzey magazinleri”nin yer aldığı sahayı destekleyen bir istinat duvarı ve payanda vazifesini görmektedir. “Doğu kulesi”ni takiben 5 bastion ve 4 kurtin kesimi tamamen açılmıştır. Sur bedeninden 1.00 m.’lik bir çıkıntı ile tebarüz eden bastionların genişlikleri 3.75 m. ilâ 3.50 m. arasında değişmektedir. Kurtin kesimleri ise 6.65 m. ilâ 5.75 m. arasındadır. Mevcut taş beden yüksekliği, –anakayaya oyulan temel yuvalarından itibaren– 3.50 m. yi bulmakta ve bu yükseklik bazı kesimlerde 2.50 m.ye kadar düşmektedir. Buna paralel olarak, –anakayanın tabii iniş çıkışları ile bağıntılı bir şekilde– 3,4 veya 5 taş sırası görülür. “Doğu kulesi”nden itibaren, 4 No.lu kurtin kesiminde, taş beden üzerinde yer alan loyferler ve “kerpiç beden” insitu olarak ele geçirilmiştir. Kerpiç bedeninin mevcut yüksekliği 1.50 m.’yi aşmaktadır. Bu kesim, Urartu tahkimat mimarisinin çok ince detaylarını göstermesi ve

kerpiç beden hakkında bir fikir vermesi yönünden çok önemlidir. Sözü geçen kurtin kesiminin ön tarafında, sur bedeninin eteklerinden itibaren ince bir kül tabakasına tesadüf edilmiştir. Bu tabaka, kurtinin IV No. lu bastion ile birleştiği köşede, zemin üzerinde bulunan tandıra ait olabilir. Yukarıda bahsettiğimiz kanalın çıkış noktası da 2 No.lu kurtinin eteklerinde yer almaktadır. Kanalın ağzı (U) şeklinde anakaya oyulmuş olup, üzerini surun blok taşı sınırlamaktadır. Bu saha küçük buluntu bakımından da çok verimli olmuştur. Ele geçirilen iki baskı mühürü ve bir amulet-mühür dikkat çekicidir. Bunlar, 1. sınıf bir işçilik gösteren, ünük Urartu mühürleridir. Baskı mühürleri, “dağ keçisi” ve “yırtıcı kuş” tasvirlerini ihtiva etmektedir. Amulet-mühürün ise bir yüzünde Urartu çivi yazılı bir “ideogram” diğer yüzünde ise bir “hilâl” motifi yer almaktadır. Ayrıca bronz ve demir ok uçları (üç omuzlu ve yassı defne yaprağı), tipik bir bronz fibula (alınlık üzeri kabartma motifli) zikre değer küçük buluntulardır. Bu arada, atılan toprak arasında yer yer küçük fresko parçacıklarına rastlanmıştır.

Çermik Sondajı : Adı geçen saha, Çavuştepe köyü yol kavşağından takriben 500.00 m. batıda, yeni açılan Van-Hakkâri karayolu üzerinde ve yolun 15.00 m. kuzeyinde yer almaktadır. Karayollarının yol açım çalışmaları esnasında kısmen ortaya çıkan ve tahrip gören bu sahada, Çavuştepe Urartu kalesi ile hemzaman olduğu anlaşılan büyük bir yapı kompleksi bulunmaktadır³. Urartu sivil mimarisine büyük ölçüde katkıda bulunacak olan bu yapı kompleksi plân bakımından dikkat çekicidir. Binanın ana aksı kuzey-güney istikametindedir. Cephesi doğu yönde olup, Çavuştepe kalesinin batı ve kuzey-batı kesimini tamamiyle görmektedir. Binanın ancak taş temel kısmı ayakta kalmıştır, kerpiç kesimlere ait hiç bir iz yoktur. Ortalama boyutları 35.00 m. × 16.00 m. olan yapı kompleksi, temel plânından anlaşıldığı üzere, dış konturları itibariyle “rizalitli” bir görünüm arzeder. Fasad, ortalama olarak 4.40 m.’lik aralıklarla, dışa 0.40 m. taşkın, 1.60 m. genişliğinde 5 rizalit ile, tektonik bakımdan takviye edilmiş ve aynı zamanda dış mimarî bu hareketli konturlarla renklendirilmiştir. İç plân bakımından, birbirleri ile irtibatlı muhtelif mekânlara bölünmüştür. Binayı çevreleyen ana temelin ortalama genişliği 1.10 m.’dir, gayet iri blok taşlardan örülmüş olup, âdeta bir tahkimat görünümü arzeder. Zemin bazı kesimle de yassı sal taşlarından müteşekkildir. İç mimariye ait, -tavanı destekliyen ahşap direklerin kaideleri oldukları anlaşılan- taş kaideler bulunmuştur. Mekânların muhtelif işler için kullanıldığını, içinden çıkan buluntular göstermiştir. Meselâ, yere gömülü pithos kaideleri “erzak deposu”nu belirlemekte, çeşitli ocaklar ise “mutfak” ve “oturma odaları”na işaret etmektedir. Bu mekânlarda çeşitli cins ve kalitede keramik parçaları ele geçirilmiştir. Daha ziyade 2. sınıf kalitede “mutfak tipi” parçalardır, 1. sınıf tipik Urartu kırmızısı renginde perdahlı parçalar ise çok azdır. Ayrıca, ezgi ve bilek taşları bunlarla beraber bulunmuş olan tipik buluntulardır. Dikkati çeken bir nokta da binanın orta kesiminde, etrafı gayri muntazam taşlarla çevrili bir vaziyette, taş döşeme üzerinde bir insan iskeletine rastlanmıştır

³ Karayollarının çalışmaları esnasında tesadüfen ortaya çıkan bu mahalli bize ve ilgili makamlara duyurarak, tahribata mani olan Çavuştepe kalesi harabe bekçisi Mehmet Kuşman’a, müze memuru Muhittin Toprak’a ve bu konuda yardımcı olan Karayolları şantiye şefliğine ve diğer ilgililere teşekkür ederiz.

olmasıdır. Kafatası bulunamamıştır. Bacak ve leğen kemikleri, kaburga ve omurgaya ait parçalar ve kol kemikleri birbirlerine uzak ve dağınık bir şekilde ele geçirilmişlerdir. İskeletin bu durumu, iskân içi muntazam bir gömüden ziyade, muhtemelen bir öldürme hâdisesine işaret etmektedir. Enteresan bir husus da, bu kesimde demirden iri bir mızrak ucunun bulunmuş olmasıdır (sap delikli-yaysı söğüt yaprağı). Gelecek sezon burası tamamen açılarak, bu sene yapılan kısmî plân bütün detayları ile tamamlanmış olacaktır. Ayrıca bu binanın, 2.000 m. kadar kuzeyinde, halen mevcut olan tabii bir su kaynağı ile bağıntılı olduğu meydana çıkarılmıştır. Kaynakta yapılan sondaj neticesinde, 2,00 m. derinlikte en dipte, tipik Urartu keramik parçaları ele geçirilmiştir. Daha üstte ise ortaçağa ve yakın zamana ait kap parçaları mevcuttur. Bilhassa “adak kandilleri” dikkat çekicidir. Zira kaynağın hemen yakınında, köylülerce “yatır” olarak vasıflandırılan bir mezar mevcuttur ve halen bir ziyaretgâh ve adak yeri niteliğini taşımaktadır.

AFİF ERZEN

6 — Kululu Kazısı :

1968 yılında başladığımız Kululu kazısına 1970 yılında da devam ettik. Başkanlığım altında yürütülen kazıdan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Hititoloji asistanı Dr. Yaşar Coşkun, öğrenci Süleyman Karaer ile Satılmış Bulut ve Müstahzır Osman Karakaya görev almışlardır. Kazı çalışmaları 13.8.1970'ten 3.9.1970'e kadar sürmüştür.

Kululu'da 1970 yılındaki çalışmalarımız da büyük bir genişlik ve yükseklik gösteren harabenin önemli kısımlarını tespit için yapılan hazırlık çalışmaları niteliğinde olmuştur. Verimliliği önceden kestirilemeyen bir kısımda geniş bir alanda çalışmaktansa, durumun gelişmesine göre üç ayrı yerde çalışmayı tercih ettik.

İlkten tepenin kuzey-doğusunda 1968 yılındaki çalışmalarımız esnasında kazdığımız İsmet Aydın'ın tarlasının batısında bulunan Bekir Koçer'in tarlasında çalıştık. Burayı seçmemizin nedeni heyetimize satılan iki kurşun levha fragmanının 1968 yılında heyetimiz Kululu'ya gelmeden önce İsmet Aydın'ın tarlasında çift sürerken bulunmuş olduğunun bildirilmesidir. 1968'de İsmet Aydın'ın tarlasında yaptığımız kazıda benzer buluntular elde edemeyince bu kez ona bitişik olan Bekir Koçer'in tarlasında çalışmayı uygun gördük. Bu tarlada 16 × 7 m. ölçüsünde bir sahada çalıştık ve birbirine paralel duvarlara ait taş temel kalıntılarından başka önemli bir buluntuya rastlamadık.

Sonra tepenin ortası ile güneyi arasındaki bir sahada bulunan ve Kululu'da bulunan ilk kurşun levhaları satan Mustafa Yıldız'ın tarlasının güney-batısında çalıştık. Burası tepenin şekline göre şehre batıdan bir giriş kısmında bulunduğu intibayı uyandırmaktadır. Buradaki kazımızda önemli bir yapı ile karşılaştık. Kazdığımız alanda düzeltilmiş iri ve düzgün taş bloklardan yapılmış 8 × 6 m. ölçüsünde dikdörtgen biçiminde bir yapının temellerine rastladık. Taş sıralarının yüksekliği bazı kısımlarda 1,60 metreyi bulmaktadır. Yapının mahiyetini anlamak ve bunun şehre batıdan girişi kontrol eden bir kule yapısının temelleri olup olmadığını tespit etmek daha geniş bir sahanın kazılması ile mümkün olacaktır. Aynı çukurun doğu

kısımında meydana çıkarılan temel kalıntılarının söz konusu büyük yapının bir kısmı olup olmadıkları kesinlikle anlaşılamamıştır.

Buluntu bakımından bu çukurdan da bir şey elde edilemeyince bu kez tepenin doğusundaki yamaçta halen bir çok elma bahçelerinin bulunduğu ve köylülerin verdiği bilgiye göre heykel ve sfenks fragmanlarının bulunduğu bölgede, eskiden görüldüğü bildirilen merdivenin kuzeyindeki düzlük alanda Ahmet Kılıç'ın tarlasında 10 x 8 m. ölçüsünde bir alanda çalışmaya karar verdik. İddiaya göre, bundan yirmi yıl kadar önce bu tarlanın bir miktar kuzeyinde bulunan bir iğde ağacının dibinde hiyeroglif yazıtlı ve kitap sahifesi gibi katlanmış dikdörtgen biçiminde bir kurşun levha bulunmuş ve o zaman değeri takdir edilemediğinden av tüfeği için saçma olarak kullanılmak üzere eritilmiştir. Ahmet Kılıç'ın tarlasında pek düzgün olmayan duvar temellerinden başka önemli bir buluntuya rastlayamadık. Burada satıhtan itibaren 4 m. derinlikte ana toprağa varılmıştır. 1970 yılında son olarak sözü edilen iğde ağacının dibinde küçük bir sondaj çukuru açılmışsa da buradan da bir sonuç alınamamıştır.

Kululu'da eskiden bulunmuş olan kurşun levhalar değerinde yeni buluntular elde edebilmek için bir yandan çok sabırlı uzun çalışmalara, diğer yandan da tesa-düflerin yardımına ihtiyaç bulunmaktadır.

SEDAT ALP

7 — İslâhiye Bölgesi Çalışmaları : Tilmen ve Kırıskal Höyük Kazıları :

Üyelerimizden Prof. Dr. U. Bahadır Alkım'ın başkanlığı ve Handan Alkım ile Doç. Dr. R. Duru'nun gözetimi altında Aziz Albek (Foto uzmanı), Zülfü Dicleli (Mühendis-Mimar stajyeri), Bilge Dicleli (Mühendis-Mimar stajyeri), A. Timonier (Arkeolog), Güngör Soysal (Arkeolog), Sabahattin Ağaldağ, Kadir Yanık ve Duygu Kayan'dan kurulu bir heyet tarafından Kurumumuz adına -Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün ve İstanbul Üniversitesi'nin iştirakiyle- yapılmakta olan İslâhiye bölgesi araştırmalarına 25 Temmuz - 26 Eylül 1970 tarihleri arasında devam edildi. Bu dönemde Tilmen ve Kırıskal Höyüklerindeki kazılar geliştirildi.

I. Tilmen Höyük'te: Beş kesimde çalışıldı.

1 — *Sur Sisteminde* : Dış ve iç-sur sisteminin ayrıntılı açıklaması esas itibariyle mümkün kılındı.

a) *Dış-sur*: Höyüğün topografik şekline uygun bir surette seyreden dış-surun çevresi 820 m. kadardır. Alt kısmı dışta ve içte düzenli bir surette kesilmiş dikdörtgen prizması biçimindeki bazalt taşlarından olup itinalı bir duvar işçiliği göstermektedir; üst-yapı ise kerpiçtedir. Sur, sandık - duvar tekniğindedir. (Dıştan dışa kalınlığı 8. m., duvar kalınlığı 1.25 m.). Sur, belirli bir uzunlukta (ykl. ol. 40-50 m.) kısım kısım, başka bir deyimle blok blok, inşa edilmiştir, bloklar birbirine dayanmakta olup kaynaştırılmamıştır. Dış-surun en az iki evre geçirdiği anlaşılmaktadır : biri M.Ö. XVIII-XVII. yüzyıl, öteki M.Ö. II. bin yılının ikinci yarısı. Dış-sur dışa taşkın testerevarî çıkıntılar yaparak kırılmayı sağlamakta ve Höyüğü kesik hatlarla çevirmektedir. Dış-surda dört giriş meydana çıkarıldı: K-1, K-2, K-3 ve K-4.

Doğu girişi (=K-1): Doğu etektedir. Dikdörtgen planlı olup anıtsal yapıdadır (boyutu: 9.75 × 8.5 m.). İki evre geçirmiştir. Yeni evrede eski duvarların yer yer tekrar kullanıldığı farkedilmektedir. Her iki evre de çok tahrip görmüştür. Alt-yapı taştan, üst yapı ise kerpiçtendir. İnşa tekniği Tell Açana'nın VII. kat mimarisine benzemekle beraber tek kapı-içi avlusuna sahip oluşu Anadolu geleneğini sezdirmektedir. 2 m. ye yaklaşan bir kalınlıkta olan dış-sur K-1'in sağ ve sol kulelerine dayanmaktadır. K-1'in kuzey bitişiğinde bir yönü dış-sura dayalı bir bina kalıntısı (=F-Binası) açığa çıkarılmıştır. F - Binasının da iki mimarlık evresi geçirdiği tespit edilmiştir. K-1 ve F-Binası kesimlerinde rastlanan çeşitli ufak buluntular ve keramik kalıntıları bu yapıtların hem M.Ö. II. binyılının ilk yarısında hem de ikinci yarısında kullanılmış olduklarına tanıklık etmektedir.

Dışa taşkın giriş (=K-6): 1959 döneminde aydınlatılmış olan bu girişin (bk. *Bulleten XXVII* [1962], s. 450-452 ve Plan I-III ve res. 7-8) K-1 ile bağlantısını sağlayan kuzey ve güney duvarları iki giriş arasında bir geçit-suru teşkil etmektedirler ve daha sonraki çağlarda Filistin'de örneklerine rastlanıldığı gibi (örneğin Megiddo'da ve Lachish'de) ilginç bir plân göstermektedir. K-5, geç evreye aittir.

Kuzey dış-girişi (=K-2): Dikdörtgen plânlı olup boyutu 5.75 × 8.5 m.'dir; dış-surun içinde organik bir konstrüksiyon halinde yer almaktadır; yine tek kapı-içi avlusu vardır. Kapı kenarları ve köşeler çok muntazam kesilmiş dikdörtgen prizması biçiminde bazalt taşları ile örülmüştür, dıştaki kapının kesme taşları bindirme tekniğinde yükselmektedir, üçgen biçiminde olan kapı-üstü kilit taşı yere düşük vaziyette bulundu. Kapı-içi zemini ufak taşlarla döşeli olup altından bir su kanalı geçmektedir.

Batı girişi (=K-3): Aşağı şehirdedir, yine dikdörtgen planlı ve tek kapı-içi avluludur (boyutu: 4.75 × 5 m.). Güney ve batı yönü çok tahrip görmüştür. Bu girişin iç kapısı kendisini 1.5 m. ye kadar ulaşan bir yüksekliğe kadar koruyabilmiştir. Dış-surun içinde organik bir yapıdadır. Kapı-içi avlusunun güney yönünde üstteki kuleye çıkan bir merdivenin dört taş basamak kalıntısı meydana çıkarıldı (genişlik: 1.10 m., basamak yüksekliği: ortalama 25 cm.).

Güney girişi (=K-4): Dış-surun güney kesiminde ve K-1'in 65 m. kadar güney-batısındadır. Çok tahrip görmüştür. Ufak yapıdadır.

b) *İç-sur*: Tilmen'in iç-kalesini (=sitadelini) çevirmektedir. Bir özelliği de, Höyüğün topografik durumu icabı bir açı ile kırılarak kıvrılması gereken yerlerine büyük bastiyonların yerleştirilmiş olmasıdır. İç-surun, sitadeli kuşatması yer yer 1-3 m. çıkıntı yapıp kırılan testere biçimindedir. Testere dişleri arasındaki açıklıklar ise ortalama olarak 20-30 m. arasında değişir. İç-sur tıpkı dış-sur gibi sandık-duvar tekniğinde olup bir birine yaslanan bloklar halinde inşa edilmiştir; sandık-duvarların teşkil ettikleri hücrelerde ufak buluntulara ve bir kaçında da kapıya rastlanması bunların mekân olarak da hizmet gördüğüne işaret teşkil eder.

İç-surun doğu kesiminde bir giriş meydana çıkarıldı (=K-5).

K-5: K-1'in 42 m. kadar kuzey-doğusundadır. Tilmen Höyük bu kesimde 20 m. lik bir uzunluk içinde 8 m. lik bir yükselişe sahiptir. Tilmen Höyük mimarları bu kot farkını önce 17 basamaklı bir merdivenle, sonra da rampa ile çözmüşlerdir. Merdiven inşası doğu-batı doğrultusunda olup sağda ve solda kademevarî kons-

trüksiyona sahip ikişer kule arasındadır. Rampaya gelince: merdivenlerin son basamağından itibaren önce doğu-batı istikametinde, sonra da bir dik açı ile güneye kıvrılarak kuzey-güney istikametinde seyrederek Höyüğün tepesine yakın bir yere ulaşmaktadır. K-5 çok tahrip görmüştür. En az iki mimarlık evresi geçirdiği anlaşılmaktadır. 1970 döneminde açılan durumu ikinci (daha yeni) mimarlık evresini temsil etmektedir. Eski evrede soldaki (güney) dışa taşkın kulesinin doğuya açılan kapısı yeni evrede bir duvarla kapatılmıştır. Yeni evrede esas itibariyle eski evrenin kalıntularından faydalanılmış olduğundan, eski evreyi ayrıntıları ile aydınlatılabilmek için yeni evrenin muhtelif kesimlerini yıkıp ortadan kaldırmak gerekmektedir. Böylece, K-5'in aracılığı ile Tilmen Höyüğün iç-kalesine ulaşılmaktadır.

2 — *E-Alanında (=E-Binası)*: 1963'te açılmasına başlanan ve 1969'da da kazısına devam edilen bu anıtsal yapının mimarlık ayrıntıları ile çalışmalar geliştirildi ve eski ve yeni evrelerinin planının açıklanmasına uğraşıldı. Her iki evresi de şiddetli bir yangın geçiren E - Binasının ikinci (üstte, daha yeni) evresinin planı *Bit Hilani*'ye benzemektedir; Sarayın yeni evresinde de girişinin doğu duvarına dayanan müstakil bir yapıdır. Birinci (altta, daha eski) evresine gelince: bunun Sarayın eski evresi ile çağdaş olduğu anlaşılmaktadır. Sarayın eski evresinde (ykl. ol. M. XVIII. yüzyıl) girişin kapı-içi hücrenin batı duvarında bir kapı vardır ki, bu kapı Sarayın ikinci evresinde bir duvarla kapatılmıştır. İşte, E-Binası eski (= birinci) evresinde Saray ile bu kapı-içi hücrendeki kapı vasıtasıyla bağlantılı olabilir, bu takdirde E - Binasının doğu duvarında da bir kapının olması gerekmektedir. Şimdiki durumu ile eski evrenin plânının *Bit-Hilani* tarzında olmadığı düşünülebilir. E - Binasının 1 ve 2 No.lu odalarında geçen yıl başlanan sondaj çukurları genişletilip derinleştirildi. Eski evrenin altında da bir yangın tabakasına rastlandı ve Eski Bronz III keramik parçaları bu yangın katının içinde ve altında bulundu. Böylece, E - Binasının ilk evresinin Eski Bronz III molozu üzerinde inşa edilmiş olduğu anlaşıldı.

3 — *Aşağı Şehirde*: Aşağı şehrin tabii bir yükseklik halinde bir dil gibi batıya uzanan orta kesiminde üç deneme çukuru açıldı (G-, H- ve İ - Sondajları). Bâkir kayaya söz konusu kesimde 0.60 m. ile 2.30 m. arasında rastlanılmaktadır. Meydana çıkan küçük buluntulara ve keramik türüne göre Aşağı Şehrin Orta ve Geç Bronz çağlarında iskân gördüğü söylenebilir. Eski Bronz çağına ait tek tük buluntular da toprak üstünde meydana çıkmışsa da bunların yukarıdaki Höyükten aşağı sürüklenmiş oldukları anlaşılmaktadır. Böylece Tilmen'in Aşağı Şehrinin M. Ö. II. bin-yılı başlarından itibaren yerleşme gördüğü, daha eski iskânların ise asıl Höyükte olduğu tespit edilmiş oldu.

4 — *Derin çukurda (=D Sondajı)*: 1969 döneminde bu çukurda IVd evresinin başına kadar inilmişti. Bu dönemde IVd evresi tamamen açıldı ve Tilmen Höyüğün tepesine nazaran 19.50 m. derinlikte ana kayaya ulaşıldı. IVd'de Obeid benzeri mahallî boyalı keramik parçaları ve kaba mutfak kaplarına ait kalıntılar bulundu. Böylece, Tilmen'in en eski yerleşmesinin Geç Kalkolitik çağ olduğu ve bunun dört evre (IVa-IVd) gösterdiği anlaşıldı.

5 — *Tilmen Höyüğün kuş uçuşu 600 m. kuzey-doğusundaki tepe düzlüğünde*: Bu dorukta, I. Dünya Savaşı'ndan başlayarak bundan yirmi beş yıl öncesine kadar köylülerin muhtelif mezarlar bulduklarına dair aldığımız haberlerin niteliğini açıklayabilmek

amacıyla ufak çapta bir araştırma yapıldı. 300 x 500 m. büyüklüğünde olan bu dorukta bazalt sivrintileri arasında ince bir toprak tabakası vardır ve bâkir kaya yüzeye pek yakındır. Yapılan sondajlarda, hepsi soyulmuş ve tahrip edilmiş bir kaç sandık-mezar meydana çıkarıldı (ortalama uzunluk 1.04 m., gen. 0.74 m., derinlik 0.70 m.). Daha önce soyuldukları için içlerinden maalesef hiç bir buluntu çıkmadı. Tilmen Höyüğün Kalkolitik ve Eski Bronz çağı gömüleri yerleşme içinde yer aldığı için, bu doruktaki nekropolün M.Ö. II. ve I. binyıllarına ait olması çok muhtemeldir; bazılarının Roma Çağına ait olmaları da akla gelebilir; nitekim Tilmen'de iki evreli Roma iskânına rastlanmıştı (krş. *Bulleten XXVI* [1962], s. 457).

II. Kırışkal Höyüğünde: Gedikli'nin 5 km. kadar kuzeydoğusunda bulunan Kırışkal köyü içindeki Höyüğün doğu yamacında 1966'da meganik görünüşlü bir yeraltı yapısının ilk istikşafı yapılmış, 1967'de de kazısına geçilmiş ve motorpompla çalışıldığı halde altta kaynıyan ovanın yeraltı suyu içinde bu inşanın bitim mekânı açıklanamamıştı. 1970 döneminde bu yeraltı yapısı aydınlatılabildi; şöyle ki: İlk bakışta dromos'lu bir mezar intibamı uyandıran bu yapıt Höyük yamacından başlayarak Höyüğün eteğine doğru meyilli bir inişle önce doğu sonra da kuzey-doğu doğrultusunda devam etmekte ve toplamı 29 m. olan bir ilerlemeyi müteakip kayaya işlenmiş üç basamağa ulaşmaktadır. Genişliği altta 1.10 m., üstte 0.70 m., yüksekliği ise 1.80 m. dir. İki yanı oldukça itinalı bir surette moloz duvar tekniği ile örülmüş, üstü ise yan yana konulmuş megalitik görüşlü monolitlerle kapatılmıştır. Zemini başlangıçta bastırılmış topraktan, derine doğru inildikçe tabii kayanın düzleştirilmesi sureti ile teşkil edilmiştir. Bu ilginç yapıt, yine tabii kayaya oyulmuş ufacak bir hücre ile nihayet bulmaktadır, hücreciğin altından su kaynamakta olup içi, iki basamak hizasına kadar su ile doludur. Girişi ile bitiş hücreciğindeki su düzeyi arasında 6.30 m. kadar bir kot farkı olan bu yeraltı inşasının içinden her hangi bir buluntu, kemik veya karakteristik keramik parçaları çıkmamıştır. Bu itibarla bu ilginç inşanın dromos'lu bir mezar olmaktan ziyade yeraltı kültü ile ilgili kutsal bir yapıt olduğunu çok muhtemel görmekteyiz. Bu ise din tarihi bakımından çok önemli sonuçlar çıkartacak niteliktedir. Kırışkal'm bu yapıtı, Gedikli nekropolünün güney kesiminde 1965'de meydana çıkarılan ve o zamanlar dromos'lu mezar olarak tanımlanan (bk. *Türk Arkeoloji Dergisi XIV*, 1-2 [1965], Ankara 1967, s. 81-82 ve res. 2-4) yeraltı yapıtının (=M-4) ve Malatya'da 1966/67'de kazılan yeraltı konstrüksiyonunun (krş. *Türk Arkeoloji Dergisi XV*, 2 [1966], Ankara 1968, s. 82 ve res. 4-6) açıklanmasını da, zannımızca, sağlayacaktır. Gerek Gedikli M-4 ve gerek Malatya'daki yeraltı inşası Kırışkal'dakine teknik bakımından benzemektedir.

Böylece, 1970 dönemi Tilmen Höyük ve Kırışkal kazıları İslâhiye bölgesine olduğu kadar Eski Önasya arkeolojisine ve mimarlığına katkılarda bulunarak çeşitli sorunların aydınlatılmasına yardımcı olmuştur.

U. BAHADIR ALKIM

8 — Bayraklı ve Erythrai 1970 çalışmaları :

Türk Tarih Kurumu, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Ankara ve Ege Üniversiteleri adına sürdürülen Bayraklı Kazılarında 1970 yılında devam edilmiştir. Athena mabedini çeviren alanın araştırılması sırasında bu defa da 7.

yüzyılın sonuna ait bir çok mimarî ve heykeltıraşlık parçaları bulunmuştur. 1968 yılından beri kazılmasına devam edilen 4. asır evleri bu yıl tamamıyla meydana çıkarılmış olup aynı alan içinde bir çok yerlerde beşinci ve altıncı asır tabakalarına inilmiştir. Bu yaz tepenin kuzeyinde evvelce Helen devrinin sonuna kadar kazılmış olan mahalde çalışmalar yapılmış ve M.Ö. 2. binde iskân sahası dışında kalan bu alanda bir çoğu zaman ve tip bakımından Troia VI'nın eski katlarına tekabül eden mezarlar meydana çıkarılmıştır. Boyu 53 santimi bulan ve belki de dümbelek vazifesi görmüş olan çok güzel bir vazo özellikle anılmağa değerdir. Aynı vazounun bir eşi Beyce Sultan Kazılarında elde edilmiştir. Böylece Bayraklı'nın 2. binin ilk yarısında Orta Anadolu ile yakın ilişki kurmuş olduğu bir daha belirmektedir.

Bu yıl Kurumumuz ile Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına yürütülen Erythrai Kazılarında Doçent Dr. Cevdet Bayburtluoğlu ile birlikte devam edilmiş ve önemli neticeler elde edilmiştir.

Kazı, geçen yıllarda olduğu gibi Akropol'de bulunması muhtemel mabedin aranmasının yanı sıra çok karışmış olan akropol sathındaki eserlerin çıkarılması ameliyesine inhisar etti. Bu çalışma sırasında oldukça iyi korunmuş başsız arkaik bir kore heykeli, pişmiş topraktan çok sayıda arkaik figürin, altundan yapılmış rozet, küpe ve yaprak şeklinde süs eşyaları, Kıbrıs, Chios, Finike ve Rodos'tan ithal edilmiş çeşitli ve çok sayıda heykelcik fayans ve madenî eşya ele geçmiştir. Bu arada Anadolu için ünik bir eser sayılabilecek, üzerinde çepeçevre tanrı ve kral tasvirleri ile hiyeroglifi de bulunan bronz heykel parçasını da zikretmek gerekir.

Geçen yıllarda birkaç parçası bulunmuş olan bazalttan yapılmış geç arkaik devre ait, deniz kenarındaki bir mabedin, bu yılki çalışmalar sırasında yeni ve mühim parçaları bulunmuştur. Bu buluntular arasında çok iyi korunmuş ion başlığı kaide ve sütun parçaları, yapının kaideden arşitrava kadar bir sütunun kâğıt üzerinde rekonstrüksiyonunu yapmağa imkân vermektedir.

EKREM AKURGAL

**TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ'NİN 1970
ÇALIŞMA RAPORU**

Basımevimiz için 1970 yılı evvelki yıllara nazaran daha yoğun bir çalışma dönemi olmuştur. Basımevimizin kapasitesinde bu yıl bir artış olmamasına mukabil gerek mevcut müşterilerimizin siparişlerinin artması, gerekse Telefon Rehberi mukavelemizin ilk yılı oluşu nedeniyle geçen yıla nazaran 1.357.690.28 lira fazlasıyla 7.150.897,35 liralık işçilik cirosu yapılmıştır. Bir yıl evveline nazaran bu artış % 23,4 dür. Buna mukabil Basımevimizin 1970 yılı giderlerinde geçen yıla nazaran % 44,2 oranında bir artış gözükmektedir. Bu artma aşağıdaki çizelgede de görüleceği gibi Personel ve İşletme giderlerindeki artıştan doğmaktadır.

	1970	1971	Artan	Eksilen
Amortisman	560.906,22	565.928,07	5.021,85	
Personel Giderleri	2.689.637,65	3.833.159,66	1.143.522,01	
İşletme Giderleri	937.571,26	1.640.108,72	702.537,46	
Kâr	1.605.091,94	1.111.700,90		493.391,04

Personel giderlerindeki artış asgarî ücret seviyesinin artması nedeniyle istihdam ettiğimiz yüzü aşkın muvakkat işçi ve çırakların ücretlerinin ayarlanmasından ve Nisan ayı içerisinde yapılan İş Kolu seviyesindeki toplu sözleşme ile verilen münzam zamlardan doğmaktadır.

İşletme giderlerinin artışı ise beş yıllık telefon rehberi sözleşmesinin ilk tatbikat yılı oluşu nedeniyle yapılan zarurî giderlerden ileri gelmektedir.

Genel gider ve kârın bürüt gelire oranlarını tetkik edersek:

	1970	1971
Amortisman	% 9,7	% 7,9
Personel Giderleri	% 46,4	% 53,6
İşletme Giderleri	% 16,2	% 22,9
kâr	% 27,2	% 15,6

Yukarıdaki çizelgede umumî ciromuza nazaran kâr oranımızın % 15,6 olduğu görülmektedir.

Diğer yandan Sermayeye nazaran kâr oranı, yani müessesenin kârlılık oranı ise:

Net Kâr	1.111.700,90	= 0,22 dir.
Sermaye	5.000.000,00	

Basımevimizin % 22 kârlılıkla 1970 yılını kapamış olması memnuniyet vericidir.

DENETLEME KURULU RAPORU

TÜRK TARİH KURULU YÜKSEK GENEL KURULUNA

Sayın Kurulunuzca bizlere verilen denetleme görevi icabı olarak Türk Tarih Kurumu ile Türk Tarih Kurumu Basımevi'nin 1970 yılı bilançoları defter kayıtları ile birlikte incelenmiş ve 1969 yılı bilançolarında yazılı kıymetlerin 1970 yılının ilgili hesaplarına aynen devrolunduğu, yıl içerisinde yapılan harcamalar ile muamelelerin Yönetim Kurulu kararlarına ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütüldüğü tespit olunmuştur.

Kurum ve Basımevi'ne ait defter ve kayıtlar muntazam, muamelât ve mevcudatın bunlara muvafık olduğunu, Yüksek kurulunuzun tetkikine sunulan 1970 yılı bilançoları ile kâr ve zarar cetvelinin yine bu kayıt ve vesikalara dayandığını arz ve tasdik edilmesini rica ederiz.

DENETLEME KURULU

Prof. Dr. ADNAN ERZİ
T. T. K. Üyesi

Dr. HÂMİT KOŞAY
T. T. K. Üyesi

FAKİHE ÖYMEN
T. T. K. Üyesi

ESTİN SANKUR
Türkiye İş Bankası
Muhasebe Müdürü
Başyardımcısı

T Ü R K T A R İ H K U R U M U ' N U N 1 9 7 0 Y I L I
B İ L Â N Ç O S U

A K T İ F

P A S İ F

KASA	141.841,44	GENEL VARLIKLAR	17.461.684,77
BANKALAR	3.800,27	SATILACAK KURUM YAYIN- LARI	5.483.814,—
3.281,26 İş Bank. 5635		KANUNÎ KESİNTİLER	36.253,18
519,01 Merkez 350902010		9.158,83 S. Sigorta Primleri	
BANKA HİSSE SENETLERİ	350.000,—	27.094,35 G. Vergisi	
DEMİRBAŞLAR	2.019.675,54	EMANETLER	1.920,—
771.285,49 Kurum		ALACAKLILAR	2.105.910,63
1.248.390,05 Kitaplık		1.970.587,90 Çeşitli	
ANBAR	4.140.804,—	45.591,31 Emekli Tazminatı	
BELLE TEN	1.343.010,—	89.731,42 Dış Kitapçılar	
YAYIN VE FOTO GEREÇLERİ	88.250,92	BELLE TEN ABONELERİ	1.252,50
71.878,51 Yayın Gereçleri		TEMİNATLAR	1.525,—
16.372,41 Foto "		BANKALAR	3.313.629,72
TAKIM AVADANLIK	135.477,79	1.023.938,38 İş Bank. 20184	
BORÇLULAR	421.627,09	2.289.691,34 İş Bank. 82555	
6.512,70 Kredili satışlar			
141.808,34 Muhtelif Borçlular			
689,94 Kazı avansları			
26.173,40 Basılmakta olan eserler			
68.881,18 Telif ve Tercüme			
4.323,10 Ciltleme masrafları			
6.820,78 İlmî Araştırma-Konferans			
35.290,31 İç Kitapçılar			
84.927,34 Dış Kitapçılar			
46.200,— Mensuplar avansı			
BASIMEVİ CARİ HESABI	6.044.259,96		
BASIMEVİ SERMAYESİ	5.000.000,—		
TAŞINMAZ DEĞERLER	8.717.242,79		
8.717.242,79 Bina			
TOPLAM	<u>28.405.989,80</u>		<u>28.405.989,80</u>

31. 12. 1970

Muhasebeci
U. Süsoy

Genel Müdür
ULUĞ İZDEMİR

T Ü R K T A R İ H K U R U M U B A S I M E V İ
1 9 7 0 Y I L I B İ L A N Ç O S U

A K T İ F

SABİT KIYMETLER	11.784.673,14
Bina	1.120.962,16
Demirbaşlar	9.394.175,98
Arsa	1.269.535,00
BAĞLANMIŞ KIYMETLER	469.462,21
Depozitolar	8.224,79
Geçici Aracı Hesaplar	376.355,88
Tasarruf Bonoları	9.330,00
Akreditifler	75.551,54
İŞLETME KIYMETLERİ	2.119.495,71
Ambarlar	2.119.495,71
KISA VADEDE PARAYA	
ÇEVİRİLEBİLEN KIYMETLER	5.555.744,94
Müşteriler	4.815.361,97
Borçlular	727.603,67
İş Avansları	11.000,00
Emanetler	1.779,30
EMRE ÂMADE KIYMETLER	156.666,11
Kasa	61.812,42
Bankalar	94.853,69
	<u>20.086.042,11</u>

NÂZİM HESAPLAR	2.029.511,00
Teminat Mektupları	2.029.511,00

22.115.553,11

P A S İ F

SERMAYE	5.000.000,00
İHTİYATLAR ve FONLAR	3.698.612,33
Yetiştirme fonu	143.809,30
Birikmiş Amortis.	3.554.803,03
UZUN VADELİ BORÇLAR	6.044.259,96
T. Tarih Kurumu	6.044.259,96
KISA VADELİ BORÇLAR	4.231.468,92
Müşteri Avansları	2.283.297,17
Alacaklılar	1.097.278,99
Kanunî Kesintiler	104.450,90
Emanetler	22.891,48
Senetler	218.260,00
Geçici Aracı Hesaplar	26.320,00
Bankalar	478.970,38
KÂR - ZARAR HESABI	1.111.700,90
1970 Yılı Kârı	1.111.700,90
	<u>20.086.042,11</u>

NÂZİM HESAPLAR	2.029.511,00
Teminat Mektupları	2.029.511,00

22.115.553,11

Muhasebeci
EROL ÜSTÜN'AR

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ
1970 YILI KÂR ve ZARAR TABLOSU

GİDERLER

GELİRLER

AMORTİSMANLAR 565.928,07

PERSONEL GİDERLERİ 3.833.159,66

Ücretler 2.429.075,98

Muv. İşçi Ücretleri 330.988,58

Fazla Mesailer 380.239,01

Tazminatlar 38.269,30

İkramiyeler 14.709,88

Sosyal Yardımlar 277.245,30

Sos. Sig. İşveren His. 362.631,61

İŞLETME GİDERLERİ 1.640.108,72

Işık 18.378,10

Kuvvet 43.960,20

Su 22.984,28

Sigorta 22.010,93

Faizler 442.290,67

Malzeme 554.625,52

Tamir Revizyon 102.218,03

Diğer Giderler 433.640,99

KÂR 1.111.700,90

BASKI İŞİ GELİRLERİ 6.440.758,42

Baskı İşi 6.440.758,42

KLİŞE İŞİ GELİRLERİ 502.057,75

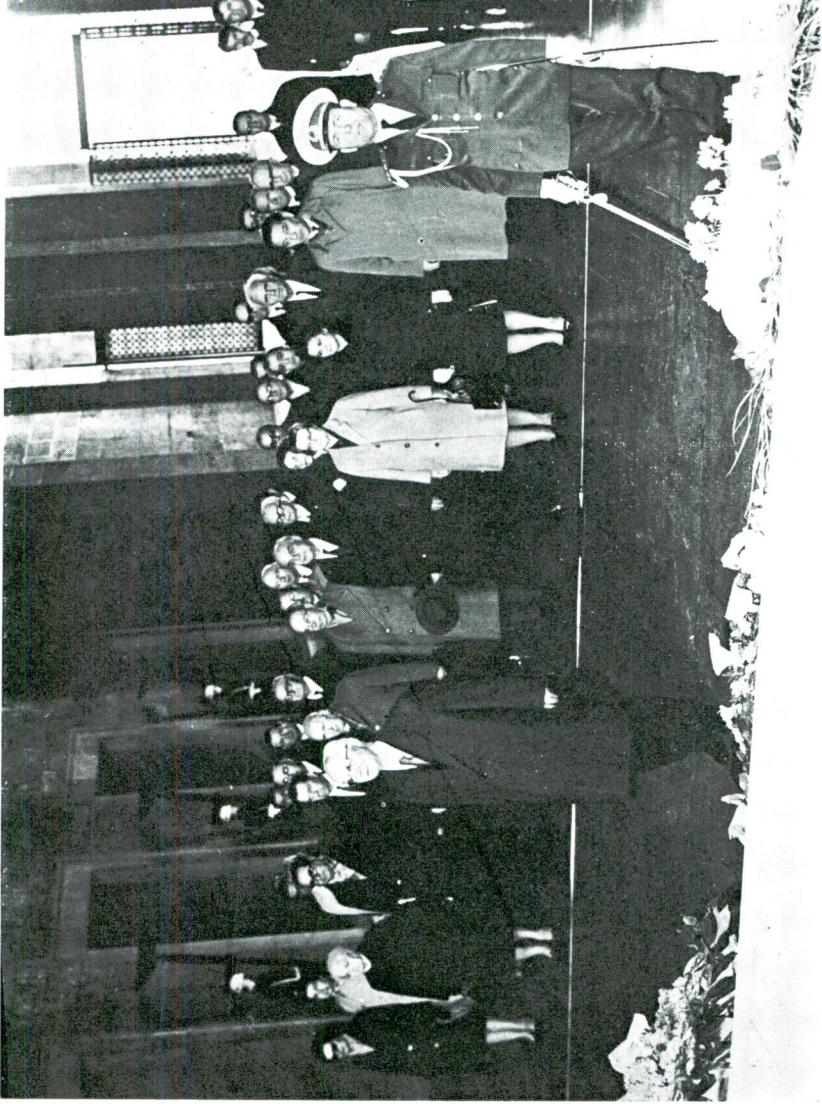
BIÇAK BİLEME GELİRLERİ 18.465,00

SAİR GELİRLER 189.616,18

7.150.897,35

7.150.897,35

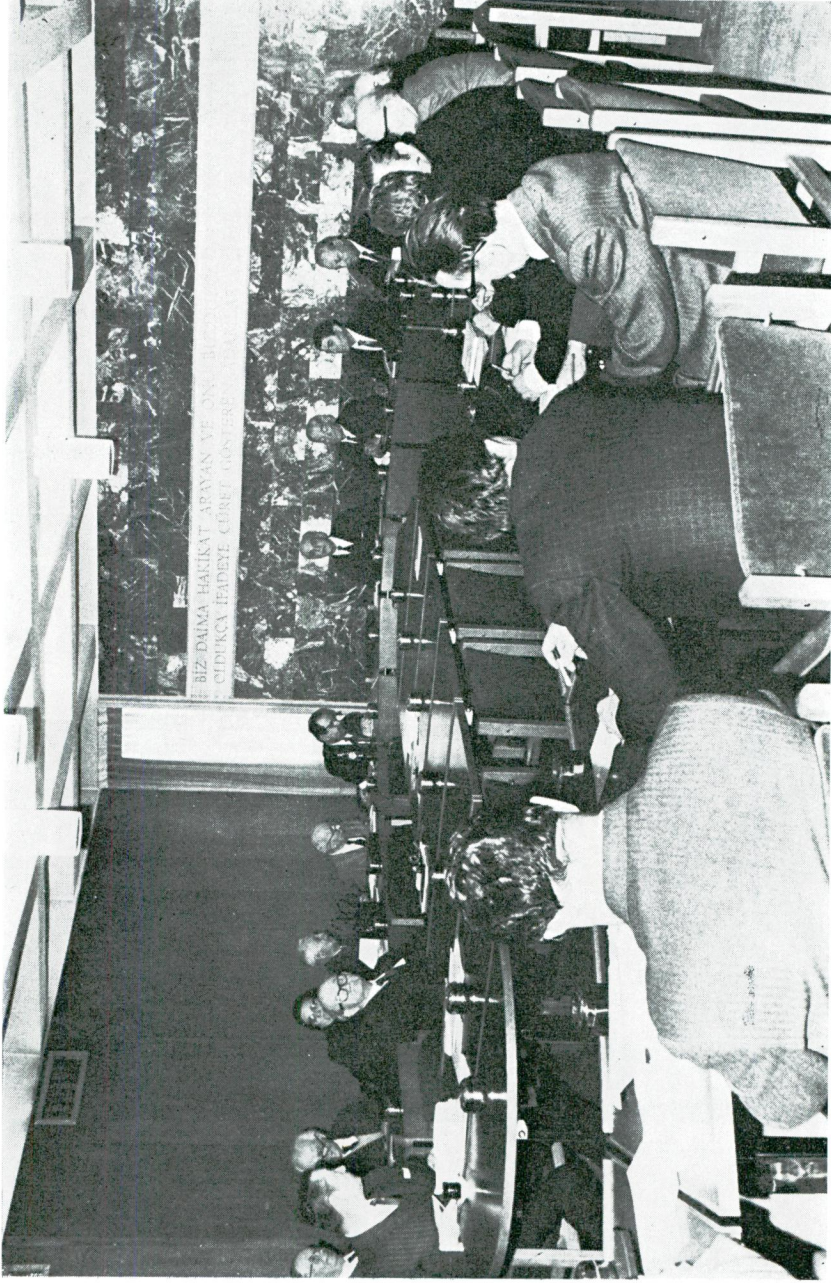
Muhasebeci
EROL ÜSTÜN'AR

Türk Tarih Kurumu Üyeleri Atatürk'ün Manevî Huzurunda.

Türk Tarih Kurumu Üyeleri Anıtkabre Çelenk koyarken.

Türk Tarih Kurumu Genel Kurulu toplantı halinde.